

Competentiegericht beoordelen in het leerbedrijf werkt!

Leerbedrijven willen meewerken aan competentiegericht beoordelen in het eigen bedrijf

Uitgevoerd in opdracht van MBO 2010

Innovam Consult, Nieuwegein

Januari 2009

W. S. van Dalzen, MSc.

Drs. J. Koster

Samenvatting

Dit onderzoek heeft zich gericht op de vraag of competentiegericht beoordelen mogelijk is in het leerbedrijf. Een onderzoek onder 342 leerbedrijven, verdeeld over 3 branches (Motorvoertuigentechniek, Elektrotechniek en Carrosserie) geeft als resultaat een positief beeld over de ontwikkelingen. De bedrijven zien het zitten en zijn bereid om mee te werken.

De meerderheid van de leerbedrijven vindt het competentiegericht beoordelen in het leerbedrijf in vergelijking met een beoordeling op school, een goed plan. De leermeesters denken ook dat het goed is voor de leerling. De leermeesters die zijn bevestigd geven ook aan dat er de wil is om te investeren en mee te helpen aan het opzetten van een werkbaar situatie in het leerbedrijf.

Leerbedrijven die niet willen of kunnen meewerken aan een competentiegerichte eindbeoordeling in het leerbedrijf, geven aan wel op andere wijze mee te willen werken aan competentiegericht beoordelen, door bijvoorbeeld te helpen met het ontwikkelen van toetsen.

Een aantal van de leermeesters heeft al een eindbeoordeling afgenomen. Leermeesters geven zelf aan dat zij uitstekend in staat zijn objectief hun eigen leerling te beoordelen. Gezien de norm van de onderwijsinspectie is een tweede beoordelaar aan te bevelen. De rol van de school is voor de leermeesters duidelijk: de school is eindverantwoordelijk.

Het aantal leermeesters dat een training heeft gevolgd tot competentiegericht beoordelaar kan en moet omhoog (is nu één op de drie). Het is ook aan te bevelen dat scholen de leerbedrijven beter informeren over beoordelen in het leerbedrijf.

De procedures die worden gevolgd tijdens een beoordeling moeten worden vastgelegd, alsmede hoe om te gaan met merkspecifieke instructies. Voor deze instructies moet ruimte worden gelaten in de eindbeoordeling. Ook over de inhoud van de eindopdracht moeten afspraken worden gemaakt. Kan de leerling die werkzaamheden uitvoeren in het leerbedrijf, die horen bij de eindopdracht? Vooral voor een niveau 4 leerling is gebleken dat er niet altijd de mogelijkheid is om bijvoorbeeld om te gaan met financiële gegevens. Indien de mogelijkheid niet bestaat, kan worden gedacht aan een alternatieve locatie.

De leermeesters geven aan dat ze gemiddeld 4 keer per jaar, per leerling contact willen met de school. Deze contactmomenten zijn zeer geschikt om afspraken te maken en met elkaar te overleggen hoe het gaat met het begeleiden van de leerling.

Verder onderzoek naar aanleiding van dit rapport zal zich richten op:

- Welke (eind) opdrachten zijn mogelijk op de leerbedrijven en welke opdrachten niet?
- Welke (eind) opdrachten kunnen zelfstandig worden uitgevoerd in de leerbedrijven?
- Hoe is de stand van zaken bij leerbedrijven in andere branches?

Dit onderzoek heeft implicaties voor de wijze waarop scholen en bedrijven met elkaar communiceren. Het is een aanzet voor een breder onderzoek naar de invoering van competentiegericht beoordelen in het leerbedrijf. Dit onderzoek wordt in de toekomst naar alle waarschijnlijkheid uitgebreid naar verschillende andere branches. en geeft ook aanzet tot het opvoeren van de snelheid waarmee trainingen tot competentiegericht beoordelaar worden gegeven. Het sluit hiermee aan bij lopende onderzoek van MBO 2010 en Stichting OOMT.

Dit onderzoek kan ook de aanleiding zijn voor een vergelijkbaar onderzoek in de scholen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	7
2 Doelstelling, onderzoeksvragen en aanpak	9
2.1 Doel van het onderzoek	9
2.2 Doelgroepen	9
2.3 Onderzoeksvragen	9
2.4 Aanpak	9
2.4.1 <i>Stap 1 Deskresearch</i>	10
2.4.2 <i>Stap 2 Ontwikkelen vragenlijsten</i>	10
2.4.4 <i>Stap 4 Data-analyse en rapportage</i>	11
3 Leermeesters aan het woord: Kunnen en willen leerbedrijven competentiegericht beoordelen?	13
3.1 Bekendheid met beoordelen	13
3.2 Mogelijkheden van een eindbeoordeling op het leerbedrijf	15
3.2.1 <i>Inventarisatie werkplekken</i>	15
3.2.2 <i>Mogelijkheden voor eindbeoordeling op het werk</i>	15
3.3 Inhoudelijke en procedurele aspecten van het beoordelingsinstrument	16
3.3.2 <i>Procedurele aspecten van het beoordelingsinstrument</i>	17
3.4 De leermeester als beoordelaar	18
3.5 Tijd en inplanbaarheid van de beoordeling	20
3.6 Taken en verantwoordelijkheden van de deelnemer en de leermeester	21
3.7 Communicatie en voorlichting	23
4 Samenvattende conclusies en aanbevelingen	25
4.1 Samenvattende conclusies	25
4.2 Aanbevelingen	28
Bijlage 1 Vragenlijst Beoordelingsscoop	31
Bijlage 2 Figuren met betrekking tot de verschillen tussen niveau 2- 4-leerlingen	36
Bijlage 3 Figuren met betrekking tot de verschillen tussen de regio's	42
Bijlage 4 Samenstelling stuurgroep en projectgroep	45

1 Inleiding

Op 1 augustus 2010 is de invoering van competentiegericht onderwijs in het MBO een feit. Dit nieuwe onderwijssysteem leidt tot veranderingen en nieuwe rollen voor onderwijsorganisaties en het bedrijfsleven. Naast de onderwijsvorm gaat ook de manier van beoordelen veranderen.

Het implementeren van competentiegericht beoordelen stelt scholen voor de uitdaging een meer intensieve relatie aan te gaan met het bedrijfsleven. De beschrijving van kerntaken en competenties vereist namelijk een beoordelingsvorm waarbij de authentieke beroepscontext de meest wenselijke beoordelingssituatie is. De rol van leerbedrijven in de beoordelingscyclus wordt groter. De leerbedrijven hebben veel te bieden met betrekking tot de locatie, beroepssituaties, leermeester, collega's en bedrijfsprocedures; al met al een rijk aanbod om een beoordeling te faciliteren. Kenniscentra kunnen voor de branche meerwaarde bieden door de opzet van pools van getrainde beoordelaars en het bieden van alternatieve bedrijfsmatige beoordelingssituaties op een alternatieve locatie. Hiermee kunnen zij de tijdrovende logistieke planning en bepaalde lastig te organiseren beoordelingssituaties in bedrijven rond bepaalde werkprocessen uit handen nemen. Bovendien komt het de eenduidigheid van de beoordeling ten goede.

Uit recentelijk onderzoek in de mobiliteitsbranche blijkt dat het bedrijfsleven nog onvoldoende op de hoogte is van de veranderingen als gevolg van CGO en wat dit betekent voor de taken als leerbedrijf. Dit signaal en de verwachting dat de rol van het bedrijfsleven ook daadwerkelijk gaat veranderen is voor het procesmanagement MBO 2010 aanleiding geweest om een onderzoek te starten. MBO 2010 wil graag weten hoe men binnen het leerbedrijf tegen deze nieuwe ontwikkelingen - en de beoordeling in het bijzonder - aankijkt.

De centrale vraag van het onderzoek luidt: Op welke manier willen en kunnen leerbedrijven invulling geven aan competentiegericht beoordelen binnen het leerbedrijf?

Een belangrijke kanttekening daarbij is dat de uitkomsten niet branchespecifiek mogen zijn en dat het onderzoek en de opzet eenvoudig zijn te vertalen naar andere sectoren.

MBO 2010 heeft aan Innovam Consult gevraagd dit onderzoek uit te voeren. De bijdrage van OOMT en de inhoudelijke bijdrage van Albeda College, Nova College, ROC van Twente en Mondriaan College heeft geleid tot dit onderzoeksrapport. Zonder de bijdrage van al deze partijen en de bedrijven die participeerden in het onderzoek hadden we deze rapportage niet tot stand kunnen brengen. Een woord van dank is dan ook op zijn plaats.

In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. In hoofdstuk 2 worden de doelstelling, onderzoeksvragen en onderzoeksopzet toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de visie van leermeesters over de wenselijkheid en mogelijkheid van competentiegericht beoordelen in het leerbedrijf. In hoofdstuk 4 worden de samenvattende conclusies en aanbevelingen uiteengezet.

2 Doelstelling, onderzoeksvragen en aanpak

2.1 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is tweeledig:

1. Enerzijds inzicht verkrijgen in de faciliteiten en activiteiten die leerbedrijven kunnen bieden volgens leermeesters
2. Anderzijds inzicht verkrijgen in de gewenste rol in competentiegericht beoordelen volgens leermeesters

2.2 Doelgroepen

De doelgroepen van dit onderzoek zijn de leermeesters¹ die werkzaam zijn in de volgende drie² branches:

1. Elektrotechniek;
2. Carrosserie;
3. Motorvoertuigentechniek.

Een verfijning van de doelgroepen is dat deze leermeesters werkzaam zijn bij leerbedrijven die zowel aan niveau 2 als aan niveau 4 leerlingen BBL-plekken aanbieden.

2.3 Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen zijn vastgesteld:

1. In welke mate is het leerbedrijf geschikt of toegerust als beoordelingsbedrijf volgens leermeester?
2. Welke rol of activiteiten wil het leerbedrijf uitvoeren in relatie tot competentiegericht beoordelen volgens leermeesters?
3. Zijn met betrekking tot onderzoeksvraag 1 en 2 verschillen tussen de drie branches, en zo ja welke?
4. Zijn er met betrekking tot onderzoeksvraag 1 en 2 verschillen met betrekking tot leerlingen van niveau 2 en leerlingen van niveau 4?

2.4 Aanpak

Bij de aanpak is er overlegd met de stuurgroep en de projectgroep³. Het onderzoek wordt uitgevoerd langs de volgende stappen:

- Stap 1 Deskresearch;
- Stap 2 Ontwikkelen van vragenlijsten;
- Stap 3 Kwantitatieve fase: onderzoek onder de leermeesters;
- Stap 4 Data-analyse en rapportage.

¹ In dit onderzoek wordt de term 'leermeester' gebruikt, dit staat gelijk aan 'praktijkopleider'.

² In de eerste opzet van dit onderzoek was het de bedoeling dat de ICT branche ook mee zou werken, zij hebben zich echter in een vroegtijdig stadium teruggetrokken.

³ De samenstelling van de stuurgroep en de projectgroep is terug te vinden in Bijlage 4.

2.4.1 Stap 1 Deskresearch

In het deskresearch is gefocust op:

- Achtergronden van de verschillende branches;
- Achtergronden van de leermeesters;
- Onderzoeken met betrekking tot (competentiegericht) beoordelen in het MBO.

2.4.2 Stap 2 Ontwikkelen vragenlijsten

Aan de hand van het deskresearch en de uitgangspunten onder 2.3, is een pilot vragenlijst opgesteld en getest. Naar aanleiding van de resultaten is de definitieve vragenlijst vormgegeven. Deze vragenlijst is besproken en goedgekeurd door de stuurgroep. De goedgekeurde vragenlijst is opgenomen in bijlage 1.

2.4.3 Stap 3 Kwantitatieve fase: onderzoek onder leermeesters

Om de kosten te beperken en toch een optimale respons te krijgen is besloten gebruik te maken van het relatiebestand van de participerende onderwijsinstellingen. De vragenlijst is telefonisch voorgelegd aan een steekproef van leermeesters uit de branches:

1. Elektrotechniek;
2. Carrosserie;
3. Motorvoertuigentechniek.

In totaal hebben 342 leermeesters meegewerkt aan het telefonische interview. Dit is een responspercentage van 82%, hetgeen een hoge respons is. De bereidheid tot meewerken was groot.

De netto steekproef bij dit onderzoek is als volgt tot stand gekomen:

Tabel 1 Responsverantwoording

Omschrijving	aantal	%
Gekozen telefoonnummers	682	
Neemt niet op	10	
Geen geschikte respondent aanwezig tijdens veldwerkperiode	58	
Buiten de doelgroep: andere sector, geen leerling niveau 2 en/of 4	199	
Bruto steekproef	415	100%
Geen medewerking	73	18%
Netto steekproef	342	82%

Tijdens de uitvoering van de telefonische interviews bleek het aangeleverde adressenbestand van leermeesters die werkzaam zijn in de elektrotechniek niet genoeg netto-respondenten op te leveren. Na overleg met de stuurgroep is besloten om 96 leermeesters uit deze branche als voldoende te beschouwen.

Responsverdeling

De volgende netto resultaten zijn gehaald per branche en per niveau:

Tabel 2 De responsverdeling: aantal deelnemers per branche en per niveau van de leerling

Branche	Deelnemers	Niveau 2	Niveau 4
Motorvoertuigentechniek	125	118 (94%)	22 (18%)
Elektrotechniek	96	86 (90%)	34 (35%)
Carrosserie	121	116 (96%)	19 (16%)
Totaal	342	320 (94%)	75 (22%)

De betrouwbaarheid van de gegevens is met deze steekproefgrootte voldoende om uitspraken te doen op overkoepelend niveau. Op brancheniveau zijn de uitspraken indicaties. De netto-aantallen zijn te gering⁴ voor een gangbare betrouwbaarheidsmarge maar geven wel een goede indicatie.

Bij de vergelijking tussen het niveau is gebruik gemaakt van de bedrijven die alléén niveau 2 of niveau 4 leerlingen in dienst hadden. Dit resulteerde in respectievelijk 267 en 22 bruikbare bedrijven. De resultaten met betrekking tot de verschillen tussen de niveaus moeten derhalve ook gezien worden als een indicatie.

Ditzelfde geldt voor de vergelijking tussen de verschillende regio's (Den Haag, Noord-Holland en Twente). Hier waren de aantallen bruikbare bedrijven respectievelijk: 118, 79 en 103.

2.4.4 Stap 4 Data-analyse en rapportage

De gegevens uit stap 3 zijn met SPSS 16.0 en Microsoft Office Excel 2003 geanalyseerd. Alle onderzoeksresultaten zijn in deze rapportage verwerkt.

⁴ In totaal hebben de drie branches ruim 18.000 leerbedrijven (MVT: 9.000; Elektro 7600; Car:1700). Aan dit onderzoek hebben er 342 deelgenomen (= 1,9%).

3 Leermeesters aan het woord: Kunnen en willen leerbedrijven competentiegericht beoordelen?

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het kwantitatieve onderzoek onder de leermeesters toegelicht.

De volgende onderwerpen komen aan bod:

- Bekendheid van leermeesters met beoordelen;
- Mogelijkheden van een eindbeoordeling op het leerbedrijf;
- Inhoudelijke en procedurele aspecten van het beoordelingsinstrument;
- De leermeester als beoordelaar;
- Tijd en inplanbaarheid van de beoordeling;
- Taken en verantwoordelijkheden van de deelnemer en de leermeester
- Communicatie en voorlichting.

Er is ook gekeken naar de verschillen tussen leerlingen van niveau 2 en leerlingen van niveau 4. In dit hoofdstuk worden grafisch alleen de verschillen tussen de branches getoond. In bijlage 2 staat de illustraties met betrekking tot de verschillen tussen de niveaus.

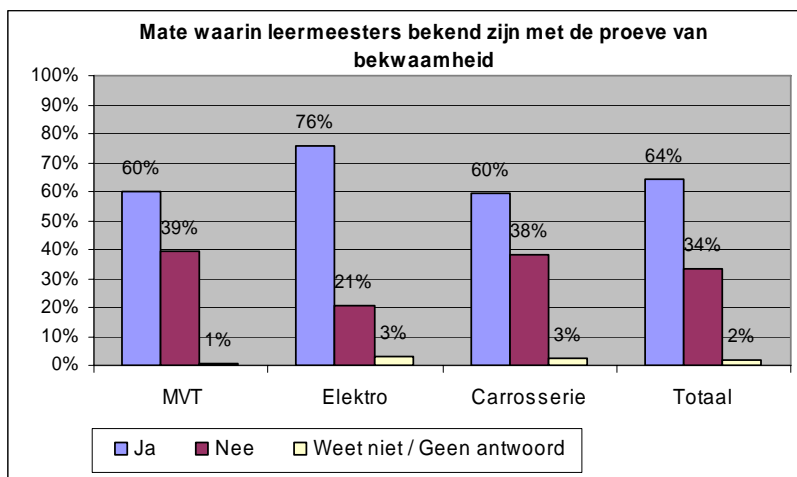
3.1 Bekendheid met beoordelen

Van alle ondervraagde leermeesters is gemiddeld 64% bekend met de proeve van bekwaamheid. Naarmate een bedrijf meer medewerkers heeft is het begrip proeve van bekwaamheid meer bekend.

De ondervraagde leermeesters in de branche elektrotechniek zijn hier het meest bekend mee (76%), in de andere 2 branches is dit circa 60%. In figuur 1 wordt dit weergegeven.

De exacte inhoud en betekenis van het begrip proeve van bekwaamheid is niet bij iedereen bekend. Dat het een soort test is wel.

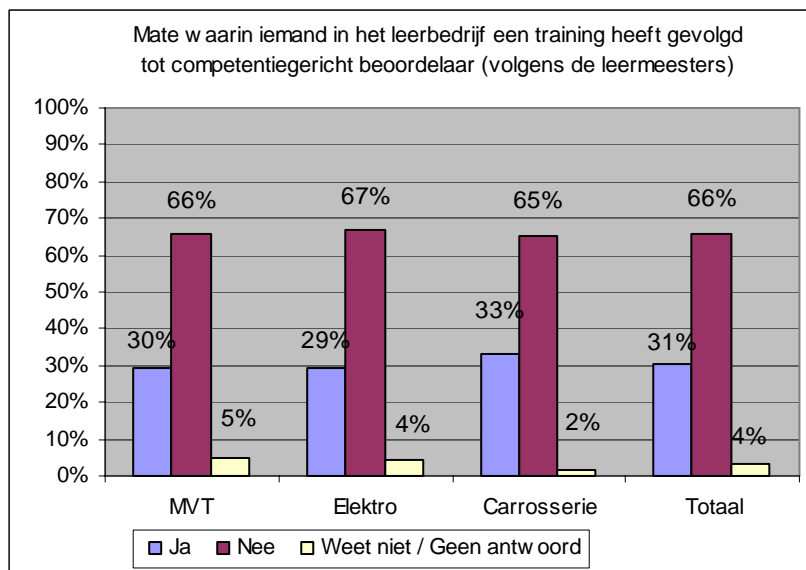
Figuur 1 De mate waarin leermeesters bekend zijn met de Proeve van Bekwaamheid (N=342)

In alle branches geeft de meerderheid van de ondervraagde leermeesters (circa 60%) aan dat er binnen het bedrijf niemand een opleiding heeft gevolgd tot competentiegericht beoordelaar of assessor. Daarentegen geeft 35% van de leermeesters aan dat er binnen het bedrijf wel trainingen zijn gevolgd.

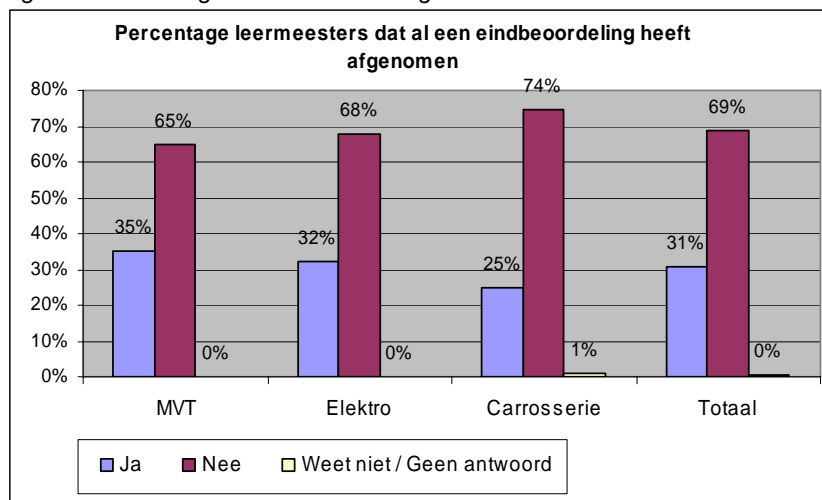
In figuur 2 worden de totaal cijfers en de cijfers per branche weergegeven.

Figuur 2 Mate waarin in het leerbedrijf een training heeft gevolgd tot competentiegericht beoordelaar - volgens de ondervraagde leermeesters - (N=342)

Ongeveer 30% van de ondervraagde leermeesters heeft wel eens een beoordeling afgenomen bij een leerling ten behoeve van het examen. Op basis van de gegeven antwoorden is dit bij leermeesters in de branche Carrosserie gemiddeld wat minder. In figuur 3 wordt bovenstaande per branche en in totalen weergegeven.

Figuur 3 Percentage van de ondervraagde leermeesters die al een eindbeoordeling heeft afgenomen (N=342)

Aan de leermeesters is gevraagd wat de voordelen zijn als de beoordeling in het leerbedrijf wordt afgenomen. De volgende voordelen zijn genoemd:

- "Het is beter voor de leerling, de leermeesters denken dat de leerling beter beoordeeld wordt in een omgeving die hij/zij kent en waar hij/zij vertrouwd mee is".
- "De leerbedrijven zijn de leerling niet de hele dag kwijt, als de beoordeling "in huis" plaatsvindt".

Leermeesters noemen maar één nadeel van het beoordelen van leerlingen in het leerbedrijf, namelijk: "Het kost (te veel) tijd, leerbedrijven missen de medewerker een hele dag"

3.2 Mogelijkheden van een eindbeoordeling op het leerbedrijf

In het onderzoek onder leermeesters is gevraagd naar de mogelijkheden van het uitvoeren van een eindbeoordeling in het leerbedrijf. Hierbij is gekeken naar de uitrusting van de werkplek en de inhoud van de examenopdracht.

3.2.1 Inventarisatie werkplekken

Op basis van de antwoorden van leermeesters hebben meer dan 90% van de leerbedrijven een stille, afgesloten ruimte beschikbaar waar een reflectie/evaluatiegesprek kan plaatsvinden.

In onderstaande tabel staat aangegeven hoeveel werkplekken het bedrijf beschikbaar wil stellen, per branche.

Tabel 3 Aantal werkplekken dat de bedrijven beschikbaar stellen; beschikbaarheid stille afgesloten ruimte

Aantal werkplekken	0	1	2	Meer dan 2	Stille ruimte
Motorvoertuigentechniek (N=125)	12%	61%	23%	4%	91%
Elektro (N=96)	17%	35%	32%	18%	97%
Carrosserie (N=121)	8%	45%	33%	14%	94%

3.2.2 Mogelijkheden voor eindbeoordeling op het werk

Leermeesters zijn een aantal stellingen voorgelegd over de mate waarin het leerbedrijf geschikt is als beoordelingsbedrijf. Hieruit blijkt het volgende (zie ook tabel 4):

- Ruim 50% van de ondervraagde leermeesters is van mening dat de eindbeoordeling in het bedrijf betrouwbaarder is dan op school. 30 % is het hiermee oneens. Leermeesters in de Elektrotechniek neigen meer naar oneens dan de andere twee branches;
- 53% van de leermeesters is van mening dat elk leerbedrijf geschikt moet worden als beoordelingsbedrijf 40% is het hiermee oneens;
- Ruim de helft van de leermeesters is van mening dat het bedrijfsleven beter in staat is om een praktijkgerichte examenopdracht aan te leveren dan de school.

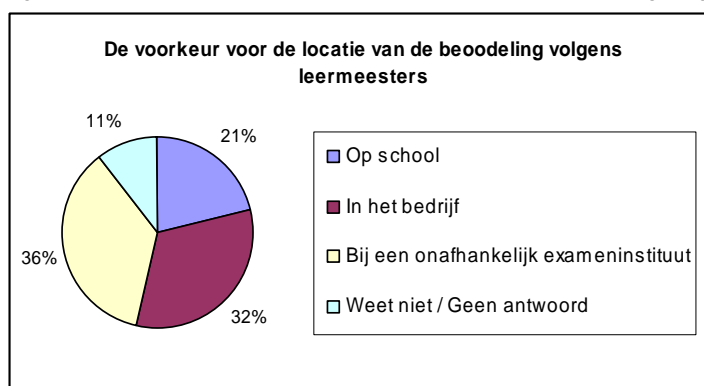
Tabel 4 Stellingen met betrekking tot het leerbedrijf als beoordelingsbedrijf

Stelling	Mening	MVT% (N=125)	ELEKTRO% (N=96)	CAR% (N=121)	TOTAL% (N=342)
Een eindbeoordeling in ons bedrijf is betrouwbaarder dan een praktijkbeoordeling op school	Eens	57	48	55	54
	Oneens	29	39	30	32
	Weet niet	14	14	16	15
Elk leerbedrijf moet geschikt worden als beoordelingsbedrijf	Eens	52	54	53	53
	Oneens	41	38	41	40
	Weet niet	7	8	7	7
Het bedrijfsleven is beter in staat om een praktijkgerichte examenopdracht aan te leveren dan de school	Eens	49	57	54	53
	Oneens	38	33	32	34
	Weet niet	14	9	14	13

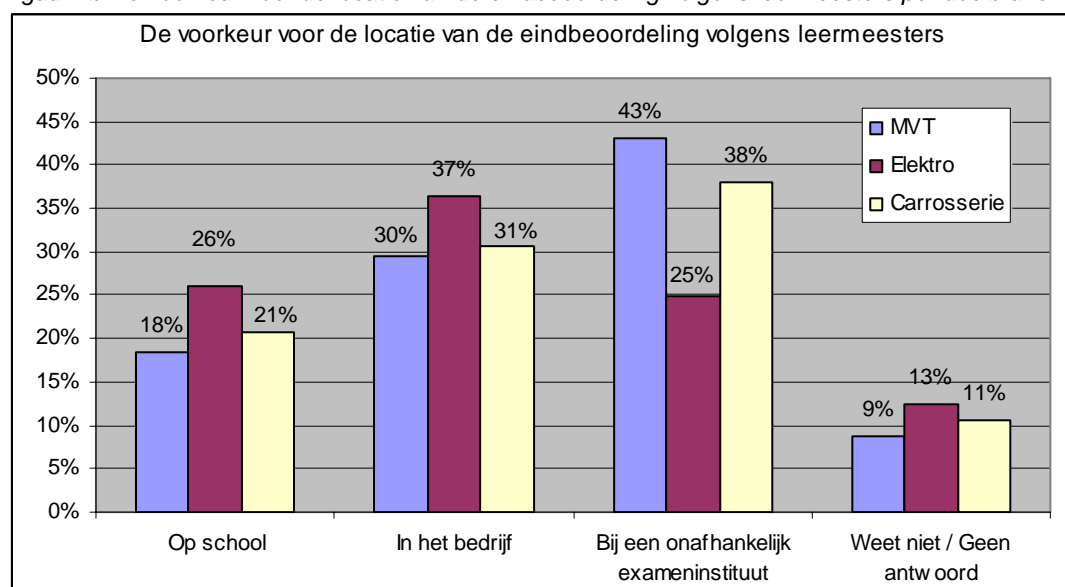
Waar moet de eindbeoordeling plaatsvinden volgens leermeester?

Opvallend is dat de mogelijkheid "op school" het minst wordt genoemd. Leermeesters in de motorvoertuigentechniek en carrosserie geven de voorkeur aan een onafhankelijk exameninstituut (zie figuur 4a en 4b).

Figuur 4a De voorkeur voor de locatie van de eindbeoordeling volgens leermeesters (N=342)

Figuur 4b De voorkeur voor de locatie van de eindbeoordeling volgens leermeesters per deelbranche (N=342)

Vervolgens is leermeesters de volgende vraag voorgelegd: "Als het niet mogelijk is een examenopdracht af te leggen in uw bedrijf, wat zou uw bedrijf dan wel willen doen ten aanzien van beoordelen?" In totaal geeft 73% van de leermeesters aan dat het leerbedrijf mee wil werken. In tabel 5 worden de meest gekozen antwoorden weergegeven⁵.

Tabel 5 Activiteiten die leerbedrijven willen uitvoeren indien zij geen examenopdrachten kunnen afnemen

	MVT (N=125)	Elektro (N=96)	Car (N=121)	Totaal (N=342)
• Ontwikkelen van toetsen / examens	27%	22%	17%	22%
• Optreden als externe beoordelaar	30%	22%	13%	22%
• Meewerken aan beoordelingen die niet meetellen voor het examen	21%	18%	15%	18%

3.3 Inhoudelijke en procedurele aspecten van het beoordelingsinstrument

3.3.1 Inhoudelijke aspecten van het beoordelingsinstrument

Aan de hand van stellingen is leermeesters gevraagd uitspraken te doen over de inhoud van de beoordeling. Hieruit blijkt het volgende:

⁵ De leermeesters konden meerdere opties kiezen; De percentages tellen niet op tot 100%

- De meerderheid van de leermeesters is van mening dat de leerling een projectplan moet schrijven. Hierbij is er geen verschil tussen leerlingen van niveau 2 en niveau 4. de percentages zijn nagenoeg gelijk.
- Dit antwoord wordt vaker gegeven bij elektrotechniek dan in de twee overige branches. In de motorvoertuigenbranche antwoordt 11% van de leermeesters dat de leerling nooit een projectplan hoeft te schrijven, dit percentage is twee keer zo hoog als in de andere twee branches (zie tabel 6).
- Volgens de meerderheid van de ondervraagde leermeesters (67%) durft de leermeesters zijn leerling de volle verantwoordelijkheid te geven voor zijn taak. Dit percentage ligt iets lager bij leerlingen van niveau 4.
- In de carrosserie wordt de leerling in 15% van de gevallen standaard afgerekend op de snelheid waarmee hij werkt. In de andere branches wordt 10% van de leerlingen altijd afgerekend op de snelheid van werken. In alle branches wordt 40% van de tijd 'soms' op de snelheid gelet, en 45% let nooit op de snelheid.

Tabel 6 Antwoorden op de stellingen met betrekking tot de beoordelingsinstrumenten

Stelling	Mening	MVT% (N=125)	Elektro% (N=96)	Car% (N=121)	Totaal% (N=342)
Wij vinden dat de leerling een projectplan / plan van aanpak moet schrijven	Altijd	50	71	56	58
	Soms	36	21	36	32
	Nooit	11	5	5	7
	Weet niet	2	3	3	3
Ik durf de leerling tijdens de eindbeoordeling de volle verantwoordelijkheid te geven voor zijn taak	Altijd	65	64	73	67
	Soms	27	29	22	26
	Nooit	6	4	5	5
	Weet niet	2	3	1	2
De leerling wordt in ons bedrijf afgerekend op de snelheid waarmee hij werkt	Altijd	12	12	16	13
	Soms	41	38	41	40
	Nooit	46	48	43	45
	Weet niet	2	3	0	2

3.3.2 Procedurele aspecten van het beoordelingsinstrument

Leermeesters zijn stellingen voorgelegd met betrekking tot de gewenste procedures in relatie tot het beoordelingsinstrument. Hieruit blijkt het volgende:

- Veruit de meeste leermeesters zijn van mening dat een leerling zich bedrijfsspecifieke procedures eigen moet hebben gemaakt, als voorwaarde om aan de eindbeoordeling deel te nemen;
- De meeste leermeesters zijn van mening dat zij de wijze van beoordelen die de school heeft ontwikkeld op de voorgeschreven manier hanteert;
- De meeste leermeesters zijn van mening dat de manier waarop de eindopdracht wordt uitgevoerd, belangrijker is dan het eindresultaat van het examen.

In tabel 7 worden de scores per branche weergegeven.

Tabel 7 Antwoorden op de stellingen met betrekking tot de procedure rondom beoordelen

Stelling	Mening	MVT% (N=125)	ELEKTRO% (N=96)	CAR% (N=121)	Totaal% (N=342)
Een leerling moet zich onze bedrijfsspecifieke procedures hebben eigengemaakt, als voorwaarde om aan de eindbeoordeling deel te nemen	Eens	76	67	84	76
	Oneens	22	28	15	21
	Weet niet	2	5	1	3
Wij gebruiken de wijze van beoordelen die de school ontwikkelt op de voorgeschreven manier	Eens	62	67	73	67
	Oneens	32	23	22	26
	Weet niet	6	10	5	7
Het eindresultaat van een examen is belangrijker dan de manier waarop de opdracht wordt uitgevoerd	Eens	21	13	25	20
	Oneens	78	83	74	78
	Weet niet	2	4	2	2

3.4 De leermeester als beoordelaar

Leermeesters hebben hun mening gegeven over stellingen die betrekking hebben op de verantwoordelijkheden van de betrokkenen bij een beoordeling. In tabel 8 staan de verschillende uitkomsten.

Tabel 8 Antwoorden op de stellingen over de leerling, de leermeester en de beoordelaar

	Stelling		MVT% (N=125)	ELEKTRO% (N=96)	CAR% (N=121)	Totaal% (N=342)
1	Wij zijn bereid om in ons bedrijf andere leerlingen te beoordelen voor het examen	Eens	31	28	27	29
		Oneens	44	38	40	41
		Misschien	23	26	30	26
		Weet niet	2	7	3	4
2	Voor de objectiviteit is het beter als de leerling in een ander bedrijf beoordeeld wordt.	Eens	43	25	31	34
		Oneens	41	59	52	50
		Misschien	14	10	15	13
		Weet niet	2	5	2	3
3	Ik vind het moeilijk om mijn eigen leerling objectief te beoordelen	Eens	14	14	11	14
		Oneens	74	74	82	77
		Misschien	8	7	4	6
		Weet niet	3	4	2	3
4	Ik vind het onprettig om mijn eigen leerling te beoordelen als eindoordeel	Eens	12	10	9	11
		Oneens	83	82	84	83
		Misschien	2	3	6	4
		Weet niet	3	4	2	3
5	Een beoordelaar die werkzaam is in een ander bedrijf, mag mijn leerling in ons bedrijf beoordelen	Eens	69	70	65	67
		Oneens	21	17	22	20
		Misschien	8	7	9	8
		Weet niet	2	6	4	4
6	Ons bedrijf wil geld investeren zodat er in ons bedrijf beoordelingen kunnen plaatsvinden	Eens	30	41	27	32
		Oneens	32	23	41	33
		Misschien	26	25	24	25
		Weet niet	12	12	7	10
7	Mijn werkgever is bereid om geld te investeren in mijn opleiding tot beoordelaar	Eens	60	64	61	62
		Oneens	17	10	17	15
		Misschien	14	16	17	16
		Weet niet	9	9	5	8
8	Het ROC is eindverantwoordelijk voor de eindbeoordeling en zal de beoordeling dus geheel zelfstandig moeten faciliteren en organiseren	Eens	60	49	62	58
		Oneens	25	35	25	28
		Misschien	13	10	10	11
		Weet niet	2	5	3	3
9	Ik kan mijn eigen leerling niet objectief beoordelen	Eens	11	5	3	6
		Oneens	86	87	92	88
		Misschien	1	4	4	3
		Weet niet	2	4	2	3
10	De eindbeoordeling is voor mij niet nieuw; ik beoordeel en begeleid mijn leerling altijd al	Eens	77	76	83	79
		Oneens	19	14	12	15
		Misschien	2	5	2	3
		Weet niet	2	5	3	4

Mag een andere beoordelaar de deelnemer beoordelen?

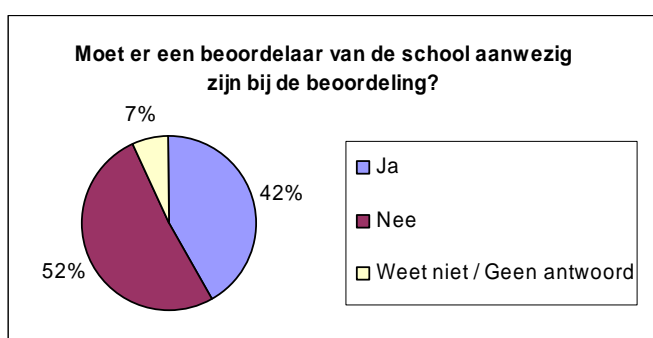
Op de open vraag "Waarom mag een andere beoordelaar uw leerling beoordelen?" is de mening eensgezind: "Objectiviteit van de beoordelaar". De leermeesters die liever niet door een andere beoordelaar laten beoordelen geven juist aan dat de objectiviteit het probleem is. "De beoordelaar kent de leerling niet, weet dus niet wat zijn capaciteiten zijn".

De ondervraagde leermeesters geven ook aan dat de leerling zich met een andere (vreemde) beoordelaar anders kan gaan gedragen. Een nadeel is bovendien dat de beoordelaar het totaalplaatje van de leerling niet weet. Dat vinden zij noodzakelijk om te kunnen komen tot een goede beoordeling.

Is het wenselijk dat de beoordelaar van school altijd aanwezig is bij de beoordeling?

Op de vraag of er altijd een beoordelaar van de school aanwezig moet zijn komen de meningen in de verschillende branches overeen: 51% van de leermeesters vindt van niet, maar 42% vindt van wel, zie figuur 5.

Figuur 5 De mate waarin leermeesters vinden dat een beoordelaar van school aanwezig moet zijn tijdens de beoordeling (N=342)

Als redenen voor de aanwezigheid van een beoordelaar van school noemen de leermeesters:

- Verbeterd de objectiviteit;
- Leerzaam voor de docent;
- Omdat de school het diploma afgeeft.

Als redenen tegen de aanwezigheid van een verantwoordelijke van de school noemen de leermeesters:

- Het bedrijf is beter in staat goed te beoordelen;
- Het is overbodig;
- De school loopt achter op de praktijk.

Leeftijd van de leermeester

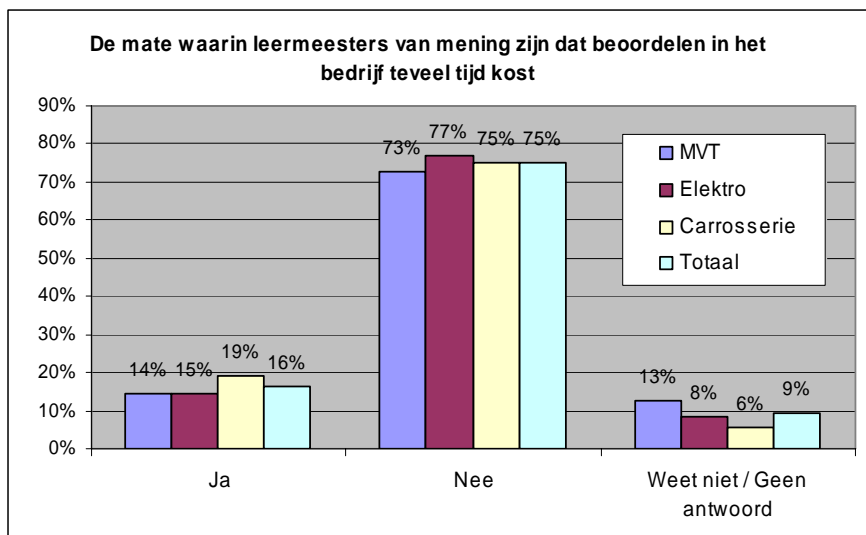
Er is gekeken naar de verschillen tussen de antwoorden van leermeesters tot 43 jaar en leermeesters ouder dan 43 jaar. Het verschil in leeftijd geeft een aantal significante resultaten, namelijk:

- Het begrip proeve van bekwaamheid is beter bekend naarmate de leermeester ouder is. 72% van de leermeesters ouder dan 43 is bekend met het begrip tegen 59% van de leermeesters tot en met 43 jaar oud;
- Oudere leermeesters zijn meer bereid (29%) mee te werken aan het ontwikkelen van toetsen en examens dan jongere leermeesters (17%);
- Jongere leermeesters zijn vaak meer tijd kwijt aan het beoordelen van leerlingen, dan ouderen. Het verschil is niet groot. Van de leermeesters tot en met 43 jaar is 23% meer dan 4 uur kwijt aan het beoordelen, bij de oudere groep is dit slechts 7%;
- Oudere leermeesters vinden de manier waarop een opdracht wordt uitgevoerd ook belangrijker dan het eindresultaat. Zij zijn het vaker eens met de stelling uit de enquête hierover 23% tegen 18% van de jongeren.

3.5 Tijd en inplanbaarheid van de beoordeling

De meerderheid van de ondervraagde leermeesters is niet van mening dat beoordelen teveel tijd kost. In onderstaande figuur zijn de antwoorden per branche weergegeven.

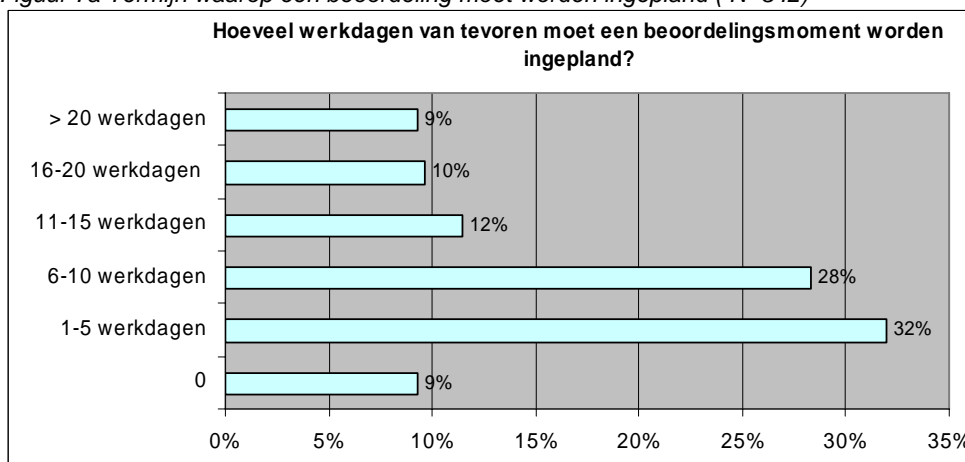
Figuur 6 De mate waarin leermeesters van mening zijn dat beoordelen in het bedrijf teveel tijd kost (N=342)

Termijn voor inplannen van een beoordeling

De helft van de leermeesters is van mening dat de termijn voor het inplannen van een beoordeling circa 2 weken is. De gemiddelde termijn is 12 werkdagen. In figuur 7 wordt dit toegelicht.

Figuur 7a Termijn waarop een beoordeling moet worden ingepland (N=342)

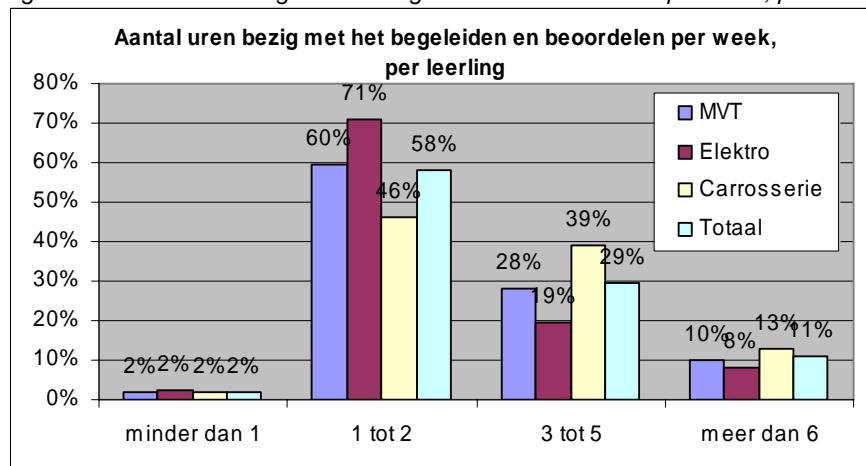

Tijdsinvestering ten behoeve van het begeleiden en beoordelen

Gemiddeld kost het begeleiden en beoordelen van leerlingen de ondervraagde leermeesters 3 uur per week per leerling. Het niveau van de leerling maakt hier geen significant verschil. Figuur 8 laat de uren zien die leermeesters per week, per leerling kwijt zijn.

Een derde van de leermeesters wil meer tijd om de leerling te beoordelen, volgens de helft is dit niet nodig.

Figuur 8 Aantal uren bezig met het begeleiden en beoordelen per week, per leerling (N=342)

3.6 Taken en verantwoordelijkheden van de deelnemer en de leermeester

In deze paragraaf wordt dieper ingegaan op de taken en verantwoordelijkheden van de leerling en de leermeester tijdens de opleiding in het leerbedrijf en tijdens de eindbeoordeling.

Aan de leermeesters zijn 15 stellingen voorgelegd. De resultaten zijn terug te vinden in tabel 9 en tabel 10 op de volgende pagina. Tabel 9 betreft stellingen over niveau 4 leerlingen. Tabel 10 betreft stellingen met betrekking tot beoordelen in het bedrijf. In de tabellen staan afgeronde percentages.

Samenvattend kunnen de volgende conclusies uit de tabellen worden getrokken:

- Van niveau 2 leerlingen wordt door leermeesters verwacht dat de leerling rapporteert als hij klaar is met de opdracht. De meeste leermeesters geven aan dat een leidinggevende in het bedrijf tijd vrij kan maken voor het controleren van de opdracht;
- De helft van de leermeesters vindt het goed dat niveau 4 leerlingen instructies geven aan collega's. Over het gebruik van vertrouwelijke gegevens is men verdeeld. Volgens leermeesters is het in het bedrijf toegestaan dat leerlingen gegevens mogen registreren over hun werk of hun project. Ook mag de niveau 4 leerling volgens de meeste leermeesters werkprocessen evalueren en verbetervoorstellen maken voor het management;
- Het verbruik van vertrouwelijke gegevens tijdens de beoordeling, het adviseren van collega's over de aanpak van hun werk, het aansturen van collega's door bijvoorbeeld taken te verdelen en het plannen van werkzaamheden is bij minder dan de helft van de bedrijven mogelijk, aldus de leermeesters;
- Of leerlingen van niveau 2 en niveau 4 zelfstandig klanten te woord mogen staan zijn leermeesters verdeeld. In de motorvoertuigentechniek mogen de leerlingen vaker dan in de andere twee branches zelfstandig klanten te woord staan tijdens de eindbeoordeling;
- Ruim de helft van de ondervraagde leermeesters vindt merkspecifieke instructies belangrijker dan de instructies van school;
- In veruit de meeste bedrijven mag de leerling volgens de leermeester samenwerken met collega's tijdens zijn of haar eindbeoordeling. In bijna alle leerbedrijven heeft de leerling de mogelijkheid zijn eindopdracht af te stemmen met een leidinggevende, volgens de ondervraagde leermeesters;
- De meerderheid van de leermeesters geeft aan dat de leerling gebruik mag maken van computers;
- Ongeveer de helft van de bedrijven laat de leerling zelfstandig de opdracht uitvoeren zonder dat ze ingrijpen;
- De meerderheid van de ondervraagde leermeesters geeft aan dat ze schriftelijk geïnformeerd willen worden over de nieuwe beoordelingsmethoden;
- Gemiddeld wil de leermeester 4,3 keer per jaar contact met het ROC.

Tabel 9 Stellingen met betrekking tot niveau 4 leerlingen.

	Stelling	Mening	MVT % N=22	ELEKTRO % N=34	CAR % N=19	Totaal % N=75
1	Wij bieden de leerling de gelegenheid instructies te geven aan collega's	Nooit	18	20	16	19
		Soms	32	27	32	29
		Altijd	46	50	53	49
		Weet niet	5	3	0	3
2	Wij geven de leerling toestemming om tijdens een eindbeoordeling vertrouwelijke gegevens te gebruiken, zoals financiële gegevens	Nooit	41	47	32	41
		Soms	18	32	26	27
		Altijd	36	18	42	29
		Weet niet	5	3	0	3
3	Binnen ons bedrijf is het mogelijk dat leerling tijdens de eindbeoordeling collega's adviseert over de aanpak van hun werk	Nooit	14	9	5	29
		Soms	23	32	32	25
		Altijd	59	56	63	42
		Weet niet	5	3	0	3
4	Binnen ons bedrijf is het mogelijk dat de leerling collega's aanstuurt, door bijvoorbeeld taken te verdelen	Nooit	46	21	26	29
		Soms	18	29	26	25
		Altijd	32	47	47	42
		Weet niet	5	3	0	3
5	De leerling mag in ons bedrijf zelfstandig gegevens over werk of project registreren	Nooit	9	3	5	5
		Soms	14	24	26	21
		Altijd	73	71	68	71
		Weet niet	5	3	0	3
6	De leerling krijgt in ons bedrijf voor een proeve de mogelijkheid om werkzaamheden voor collega's te plannen	Nooit	41	32	26	33
		Soms	14	21	42	24
		Altijd	41	41	32	39
		Weet niet	5	6	0	4
7	De leerling krijgt de mogelijkheid om de uitvoering van plannen en werkprocedures van ons bedrijf te evalueren	Nooit	27	6	11	13
		Soms	5	29	42	25
		Altijd	64	62	47	59
		Weet niet	5	3	0	3
8	De leerling krijgt in ons bedrijf de mogelijkheid om verbetervoorstellen te maken voor het management	Nooit	9	9	11	9
		Soms	9	21	32	20
		Altijd	73	65	58	65
		Weet niet	9	6	0	5

Tabel 10 Stellingen met betrekking tot beoordelen in het bedrijf

	Stelling	Mening	MVT % N=22	ELEKTRO % N=34	CAR % N=19	Totaal % N=75
1	De leerling krijgt in ons bedrijf de mogelijkheid om zelfstandig klanten te woord te staan tijdens de eindbeoordeling	Nooit	20	31	45	32
		Soms	34	41	23	32
		Altijd	39	23	28	31
		Weet niet	6	5	4	5
2	Onze merkspecifieke instructies zijn belangrijker dan de instructies van school	Nooit	13	9	18	14
		Soms	29	40	22	29
		Altijd	54	46	58	53
		Weet niet				4

	Stelling	Mening	MVT % N=22	ELEKTRO % N=34	CAR % N=19	Totaal % N=75
3	Kwaliteitsprocedures van mijn bedrijf en/of dealerstandaarden gaan voor schoolse procedures	Nooit	6	5	7	6
		Soms	17	17	20	18
		Altijd	75	73	72	73
		Weet niet	2	5	2	3
4	De leerling krijgt tijdens de eindbeoordeling gelegenheid om samen te werken met collega's	Nooit	5	2	12	6
		Soms	11	8	10	10
		Altijd	78	85	76	79
		Weet niet	6	5	3	5
5	De leerling krijgt tijdens de eindbeoordeling gelegenheid om af te stemmen met een leidinggevende	Nooit	0	0	3	1
		Soms	7	5	7	6
		Altijd	87	90	88	88
		Weet niet	6	5	3	4
6	De leerling mag in ons bedrijf zelfstandig gebruik maken van alle relevante computer-systemen (voor facturatie, ICT, klantgegevens, etc.)	Nooit	13	21	27	20
		Soms	10	22	12	14
		Altijd	74	53	57	62
		Weet niet	2	4	3	3
7	De leerling mag tijdens de eindbeoordeling alle taken/werkzaamheden zelfstandig uitvoeren zonder dat wij ingrijpen	Nooit	6	16	17	13
		Soms	30	43	31	34
		Altijd	58	38	49	49
		Weet niet	6	4	3	5

3.7 Communicatie en voorlichting

Aan de leermeesters is gevraagd op welke manier zij door de scholen geïnformeerd willen worden over nieuwe beoordelingsmethoden. Het meest gekozen zijn:

- Schriftelijk;
- Leermeesterbijeenkomsten;
- Mondeling.

Leermeesters in de motorvoertuigentechniek geven de voorkeur aan leermeesterbijeenkomsten' (53%) en/of schriftelijk (52%). Leermeesters in de branches elektrotechniek (67%) en carrosserie (58%) hebben een voorkeur voor schriftelijk informeren (67%). In de onderstaande tabel worden de gegevens per branche weergegeven. Er konden meerdere keuzes worden ingevuld, als gevolg tellen de percentages niet op tot 100%.

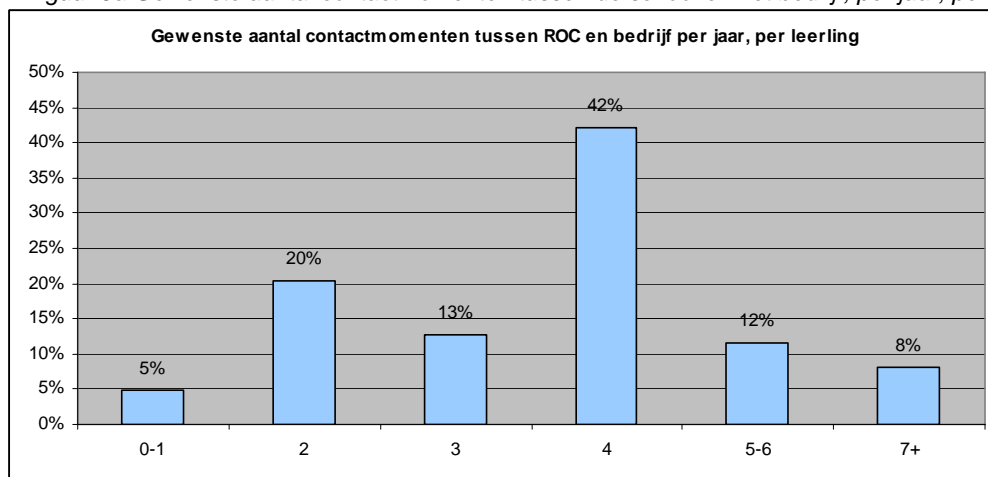
Tabel 11 Informatie over beoordelen

Wijze van informeren	MVT % (n=125)	ELEKTRO % (n=96)	CAR % (n=121)	Totaal % (n=342)
• Schriftelijk	52	67	58	58
• Via de leermeesterbijeenkomsten	53	20	33	37
• Mondeling	16	28	30	24
• Via schriftelijke informatie over instrumenten en alleen procedures en wat het bedrijf moet regelen	9	15	11	11
• Via de adviseurs van het kenniscentrum	10	9	10	10
• Via trainingen voor de leermeesters	5	12	6	7
• Anders	7	12	8	9
• Weet niet / geen antwoord	3	3	4	4
• Men een groep leermeesters tegelijk	2	7	2	3

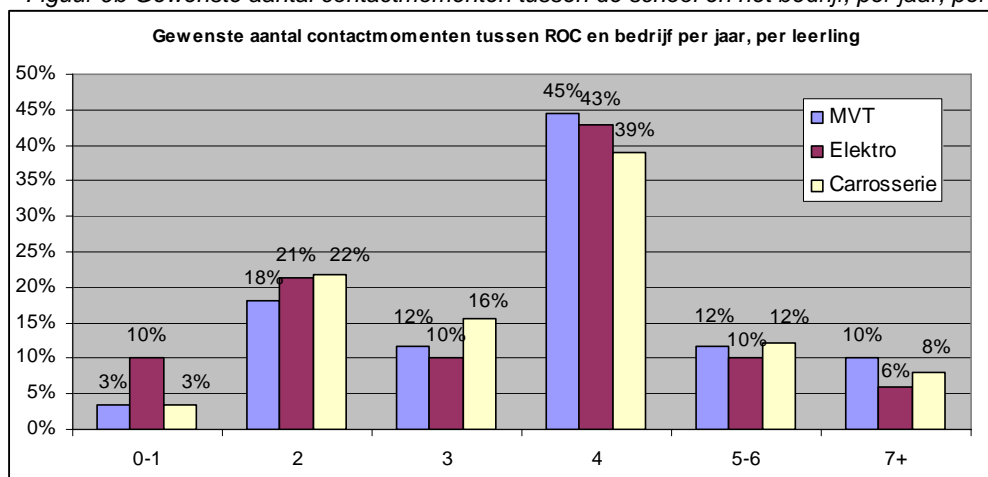
Gewenste aantal contactmomenten met de school

Daarnaast is aan de leermeesters gevraagd wat het gewenste aantal contactmomenten met de school is, per leerling, per jaar. De opties die in minder dan 5% van de gevallen zijn genoemd zijn niet meegenomen in de figuren 9a en 9b. De meest gegeven antwoorden zijn: vier, twee en drie keer per jaar, per leerling. Gemiddeld wensen zij 4 contactmomenten.

Figuur 9a Gewenste aantal contactmomenten tussen de school en het bedrijf, per jaar, per leerling (N=342)

Figuur 9b Gewenste aantal contactmomenten tussen de school en het bedrijf, per jaar, per leerling (N=342)

4 Samenvattende conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk worden de samenvattende conclusies en aanbevelingen gegeven.

4.1 Samenvattende conclusies

1 Bekendheid met – en actuele status van- beoordelen bij de leermeester

- Leermeesters zijn van mening dat een eindbeoordeling in het eigen bedrijf beter is dan een beoordeling op school, voor zowel de leerling vanwege de vertrouwde omgeving als voor het leerbedrijf omdat de verletkosten lager zijn dan bij een externe locatie;
- Leermeesters zijn over het algemeen redelijk op de hoogte van de term proeve van bekwaamheid;
- Slechts één op de drie leermeesters heeft wel eens een eindbeoordeling afgenomen;
- De meeste leermeesters hebben geen training gevolgd tot competentiegericht beoordelaar. De behoefte of noodzaak aan deze trainingen neemt toe wanneer leerbedrijven een grotere rol krijgen in het beoordelingsproces van de leerling.

2 Mogelijkheden van een eindbeoordeling op het leerbedrijf

- Op basis van de antwoorden van leermeesters wil twee derde van de bedrijven 1 of 2 werkplekken beschikbaar stellen voor een leerling. Het overgrote deel van leerbedrijven heeft de beschikking over een afgesloten stille ruimte;
- De helft van de leermeesters vindt dat een beoordeling in het leerbedrijf betrouwbaarder is dan op school en dat elk leerbedrijf geschikt moet zijn als beoordelingsbedrijf;
- De helft van de leermeesters is van mening dat het bedrijfsleven beter in staat is tot het leveren van praktijkgerichte examenopdrachten dan het ROC;
- Als een leerbedrijf geen beoordelingsbedrijf wil worden, zijn ze vaak wel bereid andere diensten op zich te nemen zoals het meewerken aan het ontwikkelen van toetsen, optreden als beoordelaar op het ROC en meewerken aan beoordelingen die niet meetellen voor het examen.

3 Inhoudelijke en procedurele aspecten van de beoordeling

- De meerderheid van leermeesters vindt dat de leerling altijd een projectplan moet schrijven;
- De meeste leermeesters durven de leerling de volledige verantwoordelijkheid te geven voor de uitvoering tijdens de beoordeling;
- De snelheid van handelen is tijdens de opdracht van ondergeschikt belang aan de wijze waarop de opdracht wordt uitgevoerd;
- In de eindbeoordeling is de manier waarop de eindopdracht wordt uitgevoerd belangrijker dan het eindresultaat;
- In veel gevallen wordt de door de school voorgeschreven wijze van beoordelen gevolgd door leermeester;
- De leerling moet zich de bedrijfsspecifieke procedures eigen maken als voorwaarde om aan de eindbeoordeling te mogen deelnemen.

4 De leermeester als beoordelaar

- Leermeesters willen liever geen leerlingen uit andere bedrijven in het eigen bedrijf beoordelen;
- Leermeesters vinden het geen probleem dat een beoordelaar van een ander bedrijf leerlingen komt beoordelen in het leerbedrijf, met name vanuit het oogpunt van verletkosten;

- Leermeesters vinden het doorgaans niet moeilijk en ook niet onprettig om hun eigen leerling te beoordelen, zij denken ook dat zij dit objectief kunnen;
- Ongeveer de helft van de leermeesters vindt het nodig dat er een beoordelaar van school aanwezig is tijdens de eindbeoordeling;
- Leermeesters vinden dat de eindverantwoordelijkheid voor het examen en voor het diploma bij het ROC ligt;
- Volgens de meerderheid van de leermeesters is hun werkgever bereid te investeren in de opleiding van een leermeester tot competentiegericht beoordelaar.

5 Tijd en inplanbaarheid van de beoordeling

De tijd die het kost om een leerling te beoordelen, verschilt niet veel per branche of bedrijf: in de meeste gevallen kost dit 3 á 4 uur per week (gemiddeld 3,1 uur per week);

Veel leermeesters willen minimaal twee weken van tevoren een beoordeling in kunnen plannen, voor een kleinere groep leermeesters is deze termijn ruim een maand van tevoren.

6 Taken en verantwoordelijkheden van de deelnemer en de leermeester

- De leermeesters van niveau 2 leerlingen verwachten dat de leerling rapporteert als hij klaar is met de opdracht. De meeste leermeesters geven aan dat een leidinggevende in het bedrijf tijd vrij kan maken voor het controleren van de opdracht;
- De helft van de leermeesters vindt het goed dat niveau 4 leerlingen instructies geven aan collega's. Over het gebruik van vertrouwelijke gegevens is men verdeeld. Volgens leermeesters is het in het bedrijf toegestaan dat leerlingen gegevens mogen registreren over hun werk of hun project. Ook mag de niveau 4 leerling volgens de meeste leermeesters werkprocessen evalueren en verbetervoorstellen maken voor het management;
- Het verbruik van vertrouwelijke gegevens tijdens de beoordeling, het adviseren van collega's over de aanpak van hun werk, het aansturen van collega's door bijvoorbeeld taken te verdelen en het plannen van werkzaamheden is bij minder dan de helft van de bedrijven mogelijk, aldus de leermeesters;
- Of leerlingen van niveau 2 en niveau 4 zelfstandig klanten te woord mag staan zijn leermeesters verdeeld. In de motorvoertuigentechniek mogen de leerlingen vaker dan in de andere twee branches zelfstandig klanten te woord staan tijdens de eindbeoordeling;
- Ruim de helft van de ondervraagde leermeesters vindt merkspecifieke instructies belangrijker dan de instructies van school;
- In veruit de meeste bedrijven mag de leerling volgens de leermeester samenwerken met collega's tijdens zijn of haar eindbeoordeling. In bijna alle leerbedrijven heeft de leerling de mogelijkheid zijn eindopdracht af te stemmen met een leidinggevende, zeggen de ondervraagde leermeesters;
- De meerderheid van de leermeesters geeft aan dat de leerlingen gebruik mag maken van computers;
- Ongeveer de helft van de bedrijven laat de leerling zelfstandig de opdracht uitvoeren zonder dat ze ingrijpen;
- De meerderheid van de ondervraagde leermeesters geeft aan dat ze schriftelijk geïnformeerd willen worden over de nieuwe beoordelingsmethoden;
- Gemiddeld wil de leermeester 4,3 keer per jaar contact met het ROC.

7 Verschillen tussen de branches

Er zijn een aantal verschillen tussen de branches. Deze hebben vrijwel uitsluitend te maken met de bedrijfsvoering en zijn veelal terug te leiden tot verschillen die ontstaan door de verschillen in werkomgeving.

- Verbetervoorstellen maken voor het management mag in de helft van de carrosserie bedrijven, in twee derde van de bedrijven in de elektrotechniek en in bijna driekwart van de bedrijven in de motorvoertuigenbranche;
- Het zelfstandig klanten te woord staan door leerlingen tijdens een eindbeoordeling, mag het minst in de carrosserie en het meest in de motorvoertuigenbranche;
- Het gebruik maken van computers mag in ongeveer de helft van de bedrijven, in de motorvoertuigenbranche is dit bijna driekwart.

4.2 Aanbevelingen

1 Promoot voordelen competentiegericht beoordelaar

- Leidt meer leermeesters op tot competentiegericht beoordelaar. Leg werkgevers uit dat dit ook in hun eigen voordeel is. De oude wijze van beoordelen wordt minder toegepast en maakt plaats voor deze meer op het bedrijf gerichte manier van denken en werken;
- Houdt er als school rekening mee dat overleg met het leerbedrijf de leerling zo'n 3 a 4 uur per week beoordeeld kan worden;
- Hou er rekening mee dat bedrijven minimaal twee weken van tevoren worden geïnformeerd over het beoordelingsmoment en de wijze.
- Maak afspraken tussen scholen/bedrijven/vakbonden over het opnemen van een vergoeding voor (competentiegerichte) beoordelaars in de CAO.

2 Opzetten van pools van beoordelaars

Een beoordelaar van school is niet nodig voor de eindbeoordeling, maar gezien de objectiviteit is het wel nodig dat er een externe beoordelaar aanwezig is. Inventariseer de mogelijkheid en haalbaarheid van het opzetten van pools met externe beoordelaars.

Inventariseer welke en hoeveel leermeesters:

- willen participeren aan een beoordeling op school;
- willen meewerken aan het ontwikkelen van toetsen/examens;
- willen meewerken met beoordelingen op school, die wel of niet meetellen voor het examen.

3 Bereid bedrijven voor op de wijze van beoordelen van school en ondersteun ze hierin

- Zorg dat de leerling de tijd krijgt om bedrijfsspecifieke procedures eigen te maken, maak hier afspraken over met de school. Het eindresultaat van een beoordeling is belangrijk, overleg tussen scholen en bedrijven over het eindresultaat;
- Ga na in hoeverre de leermeester geholpen kan worden geholpen met het efficiënt indelen van zijn tijd. Betrek de leermeester bij de eindbeoordeling van zijn eigen leerling.

4 Zorg bij de uitvoering van de beoordeling voor de juiste voorzieningen en procedures

- Controleer of de kerntaak van het bedrijf aansluit bij de voorwaarden die nodig zijn voor het succesvol uitvoeren van een eindopdracht.
- Zorg dat er altijd iemand aanwezig is aan wie er gerapporteerd kan worden;
- Ga goed na voor een leerling beoordeeld wordt of het mogelijk is dat de leerling vertrouwelijke gegevens gebruikt en collega's mag aansturen, zorg anders voor een simulatie of rollenspel;
- Sla de casussen van deze rollenspelen op in een bestand, zodat er verschillende rollenspelen kunnen worden gebruikt, en deze beschikbaar zijn voor de scholen;
- Ga na welke bedrijven leidinggevende taken willen geven aan niveau 4-leerlingen en probeer in de planning alleen noodzakelijke beoordelingen weg te zetten;
- De leerling en de begeleider moeten zich goed op de hoogte stellen van het gebruik van dealerstandaards en merkspecifieke instructies in het leerbedrijf. Hiervoor moet ook in de beoordeling ruimte worden gelaten;
- Informeer de leidinggevende over de wijze van beoordelen en het gebruik van dealerstandaards en merkspecifieke instructies.

5 Contact met klanten van belang voor eindbeoordeling

- Leerlingen zouden vaker de gelegenheid moeten krijgen om met klanten in aanraking te komen tijdens de eindbeoordeling. Ook in de begeleiding van de leerling is het belangrijk dat leerlingen

vaak met klanten in aanraking komen: zorg ervoor dat dit mogelijk wordt in de praktijk, of creëer realistische situaties op school;

- Als het zowel in de begeleiding als in de eindbeoordeling niet mogelijk is in het bedrijf, dan dient of in de school, of elders, onderwijsleersituaties aangeboden te worden waarin dit kan worden geoefend en beoordeeld.

6 Informeer leermeesters en leerbedrijven over de laatste ontwikkelingen en betrek ze bij het vernieuwingsproces

- Bedrijven willen graag geïnformeerd worden, gebruik hiervoor verschillende informatiekkanalen die het meest geschikt zijn voor de betreffende branche;
- Te denken valt aan: post, leermeesterbijeenkomsten, informatiedagen, persoonlijk contact (via de adviseur of contactpersoon van de school) en via e-mail;
- Zorg voor meerdere contactmomenten per jaar tussen school en bedrijf, minimaal twee, met voorkeur voor vier momenten per jaar per leerling.

Bijlage 1 Vragenlijst Beoordelingscoop

Introtekst

Goede (morgen / middag), U spreekt met (naam) van Innovam.

In opdracht van Innovam, Scholen, MBO2010 (overheidsinstelling die zich bezig houdt met de invoering van cgo in het onderwijs) en Stichting OOMT houden wij een telefonische enquête onder leerbedrijven over de beoordeling van leerlingen in het bedrijf.

Kan ik de leermeester of de eigenaar spreken?

Waarom deze enquête?

In het beroepsonderwijs wordt het competentiegerichte onderwijs ingevoerd. De praktijk staat hierin centraal. Daarom krijgt het bedrijfsleven een grotere rol in het onderwijs dus ook voor het beoordelen. Competentiegericht beoordelen is beoordelen in de praktijk. Dit heet een proeve van bekwaamheid maar in dit onderzoek zullen we het telkens over eindbeoordeling hebben.

Maar het is de vraag of ook de eindbeoordeling (deze onderscheidt zich van andere beoordelingen omdat deze echt meetelt voor het diploma) plaats kan vinden in de leerbedrijven.

DOEL van dit onderzoek

Wij onderzoeken daarom of het mogelijk is dat de eindbeoordelingen (die meetellen voor het diploma) van leerlingen in leerbedrijven kunnen plaatsvinden.

We willen graag van u weten wat uw mening is over de wijze van het beoordelen van de competenties van de BBL-ers die bij u in dienst zijn.

Heeft u een BBL-er in dienst of het afgelopen schooljaar in dienst gehad?

0 Ja (doorgaan met de vragenlijst)

0 Nee (dan dit interview stoppen en bedanken voor de medewerking)

Toelichting definitie BBL-er.

Een BBL-er is een leerling van de BeroepsBegeleidende Leerweg die in dienst is bij het bedrijf en minimaal drie dagen per week werkt en ongeveer 1 dag per week naar school gaat.

Mag ik u over de beoordeling van deze leerling een aantal vragen stellen? Het afnemen van de vragenlijst neemt hooguit 12 minuten van uw tijd in beslag.

Bel ik nu gelegen?

Ja → verder met vragenlijst

Nee → vragen op welk tijdstip teruggebeld kan worden (niet of, maar wanneer) en terugbelafpraak noteren

Alle gegevens worden anoniem verwerkt.

Aan de enquêteur: vul de NAW gegevens in (grotendeels te vinden op de bellijst)

- Branche
Alleen nagaan voor motorvoertuigentechniek (voor de elektrotechniek en carrosserie zijn er geen specifieke branches)
0 Dealer
0 Merkonafhankelijk/universeel

- Bedrijfsnaam
- Telefoonnummer
- Naam geïnterviewde.....
- Functie geïnterviewde.....
- Geboortedatum geïnterviewde.....

Algemene vragen

- Indien motorvoertuigentechniek: Heeft u momenteel of had u vorig schooljaar leerlingen (BBL-ers) van de opleiding autotechnicus niveau 2 (2^e monteur) of technisch specialist niveau 4 (diagnosetechnicus) in dienst?
- Indien elektrotechniek: Heeft u momenteel of had u vorig schooljaar leerlingen (BBL-ers) van de opleiding monteur elektrotechnische installaties niveau 2 (elektromonteur) of leidinggevend monteur elektrotechnische installaties niveau 4 (technisch elektromonteur/ leidinggevend elektromonteur) in dienst?
- Indien carrosserie: Heeft u momenteel of had u vorig schooljaar leerlingen (BBL-ers) van de opleiding autoschadehersteller niveau 2 of werkplaatsmanagement mobiliteitsbranche niveau 4 in dienst?

Ja → 1B

Nee → stoppen. Bedanken voor de tijd en medewerking.

Neem deze leerling steeds in gedachten bij het beantwoorden van de vragen.

- 2 Hoeveel leermeesters zijn er in uw bedrijf?
- 3 Hoeveel medewerkers (in FTE) werken er in uw bedrijf?
- 4 Bent u bekend met het begrip Proeve van Bekwaamheid? Wat houdt dit volgens u in?
- 5 Heeft u al eens een eindbeoordeling voor het examen afgenomen?
- 6 Stel er worden regelmatig eindbeoordelingen afgenomen in uw bedrijf;
- 6a Kunt u twee voordelen noemen voor uw bedrijf?
-
-
- 6b Kunt u twee nadelen noemen voor uw bedrijf?
-
-
- 7 Heeft u of iemand anders in uw bedrijf een training voor competentiegericht beoordelaar of assessor gevolgd?
0 Ja
0 Nee
0 Weet ik niet

WAAR: vragen en stellingen over bedrijf; de plaats.

Als er een eindbeoordeling in het bedrijf plaatsvindt dan moet er een werkplek, examenopdracht en middelen aanwezig zijn. Hierover gaan de volgende vragen en stellingen.

Open vragen

- 8. Hoeveel werkplekken wilt u tegelijkertijd beschikbaar stellen voor de eindbeoordeling van leerlingen?
- 9. Heeft u een afgesloten/ stille ruimte beschikbaar voor een reflectie/ evaluatiegesprek met de leerling na uitvoering van de opdracht?

Stelling (eens/oneens)

- 10. Een eindbeoordeling in ons bedrijf is betrouwbaarder dan een praktijkbeoordeling op school.

- 0 Eens, want
- 0 Oneens, want

11. Elk leerbedrijf moet geschikt zijn of worden als beoordelingsbedrijf

- 0 Eens, omdat.....
- 0 Oneens, omdat.....

12. Het bedrijfsleven is beter in staat om een praktijkgerichte examenopdracht aan te leveren dan de school.

- 0 Eens, want.....
- 0 Oneens, want.....

Open vragen

13. Ik geef de voorkeur aan een eindbeoordeling

- 0 op school omdat.....
- 0 in het bedrijf omdat.....
- 0 bij een onafhankelijk exameninstituut als een kenniscentrum (examenhal) omdat

14. Als competentiegericht beoordelen (dus eindoordeel voor het examen) niet mogelijk is in uw bedrijf, wat wilt uw bedrijf dan wel doen t.a.v. beoordelen? Meerdere antwoorden mogelijk:

- a) De leermeester treedt op als externe beoordelaar op school
- b) De beoordelaar of leermeester beoordeelt projectverslagen van leerlingen
- c) Iemand in ons bedrijf beoordeelt leerling in ander bedrijf
- d) Wij kunnen wel beoordelingen doen die niet meetellen voor het examen
- e) Meewerken aan het ontwikkelen van toetsen/ examens
- f) Niets
- g) Anders, namelijk ...

HOE: Beoordelingsinstrument en -procedures

Voor elke eindbeoordeling zijn instrumenten en procedures opgesteld die bij een beoordeling worden gebruikt. Dit houdt in dat de wijze waarop er beoordeeld wordt en de organisatie hiervan is vastgelegd. Wij zijn benieuwd naar uw mening en hoe u vindt dat er beoordeeld moet worden.

Nooit/soms/altijd

15. Wij vinden dat de leerling een projectplan/ plan van aanpak/verslag moet schrijven.
16. Ik durf de leerling tijdens een eindbeoordeling de volle verantwoordelijkheid te geven voor zijn taak.
17. De leerling wordt in ons bedrijf afgerekend op de snelheid waarmee hij werkt.

Eens/oneens

18. Een leerling moet zich onze bedrijfsspecifieke procedures eigen hebben gemaakt, als voorwaarde om aan de eindbeoordeling deel te nemen.
19. Wij gebruiken de wijze van beoordelen die de school ontwikkelt op de voorgeschreven manier.
20. Het eindresultaat van een examen is belangrijker dan de manier waarop de opdracht wordt uitgevoerd.

WIE: Vragen en stellingen over de leerling, leermeester en beoordelaar

Om beoordelen mogelijk te maken kunt u een training volgen en daarna bent u gecertificeerd beoordelaar. In een beoordeling zijn diverse mensen betrokken. We peilen met deze stellingen uw mening ten aanzien van de verantwoordelijkheden van deze betrokkenen. Nu volgt een aantal stellingen. Beantwoord deze met **eens of oneens of misschien**.

21. Wij zijn bereid om in ons bedrijf andere leerlingen te beoordelen voor het examen.
22. Voor de objectiviteit is het beter dat onze leerling in een ander bedrijf beoordeeld wordt.
23. Ik vind het moeilijk om mijn eigen leerling objectief te beoordelen.
24. Ik vind het onprettig om mijn eigen leerling te beoordelen (als eindoordeel)

25. Een beoordelaar die werkzaam is in een ander bedrijf mag mijn leerling in ons bedrijf beoordelen.
Toelichting.....
26. Ons bedrijf wil geld investeren zodat er in ons bedrijf eindbeoordelingen kunnen plaatsvinden.
27. Mijn werkgever is bereid om geld te investeren in mijn opleiding tot beoordelaar.
28. Het ROC is eindverantwoordelijk voor de eindbeoordeling en zal de beoordeling dus geheel zelf moeten faciliteren en organiseren.
29. Ik kan mijn eigen leerling niet objectief beoordelen.
30. De eindbeoordeling is voor mij niet nieuw; ik begeleid en beoordeel mijn leerling altijd al.

Ja/ nee

31. Bij een beoordeling in het bedrijf is het nodig dat er altijd een beoordelaar van school aanwezig is.
31 a.Toelichting.....
32. Beoordelen kost mij teveel tijd.

WANNEER: Tijd en inplanbaarheid

Een beoordeling kost tijd en moet worden ingepland in uw bedrijfsvoering. U kunt aangeven met de volgende vragen en stellingen wat de mogelijkheden zijn in uw bedrijf.

Open vragen

33. Hoe lang van te voren moet een beoordelingsmoment worden ingepland, zodat het in uw bedrijfsvoering meegenomen kan worden?
34. Hoeveel tijd bent u nu maximaal kwijt aan het begeleiden en beoordelen per leerling per week?
35. Zou u meer tijd willen hebben om uw leerling te beoordelen voor het eindexamen?

WAT: vragen en stellingen over de opleiding

Soms is het nodig om een beoordeling te geven waar bepaalde bedrijfsinformatie moet worden gebruikt of waar de leerling een bepaalde leidinggevende rol aanneemt. De volgende vragen en stellingen gaan onder andere hierover. Wat is er mogelijk bij u in het bedrijf?

Deze vragen alléén stellen als het gaat om een niveau 2-leerling

*Geeft u antwoord op de volgende stellingen ten aanzien van beoordelen in het bedrijf.
(nooit-soms-altijd)*

36. De leerling moet aan de leidinggevende rapporteren dat hij klaar is. Ons bedrijf kan ervoor zorgen dat er tijdens de eindbeoordeling een leidinggevende aanwezig is waaraan de leerling kan rapporteren.
37. Wij bieden de leerling de mogelijkheid om zelfstandig klanten te woord te staan tijdens de eindbeoordeling.

Deze vragen alléén stellen als het gaat om een niveau 4-leerling

*Geeft u antwoord op de volgende stellingen ten aanzien van beoordelen in het bedrijf.
(nooit-soms-altijd)*

37. Wij bieden de leerling de gelegenheid instructie te geven aan collega's.
38. Wij geven de leerling toestemming om tijdens een eindbeoordeling vertrouwelijke gegevens te gebruiken (zoals financiële gegevens).
39. Binnen ons bedrijf is het mogelijk dat de leerling tijdens de eindbeoordeling collega's adviseert over de aanpak van hun werk.
40. Binnen ons bedrijf is het mogelijk dat de leerling collega's aanstuurt, door bijvoorbeeld taken te verdelen.
41. De leerling mag in ons bedrijf zelfstandig gegevens over werk of project registreren.
42. De leerling krijgt in ons bedrijf voor een proeve de mogelijkheid om werkzaamheden voor collega's te plannen.
43. De leerling krijgt de mogelijkheid om de uitvoering van plannen en werkprocedures van ons bedrijf te evalueren.
44. De leerling krijgt in ons bedrijf voor een eindbeoordeling de mogelijkheid om verbetervoorstellen te maken voor het management.

Geef u antwoord op de volgende stellingen ten aanzien van beoordelen in het bedrijf.
(nooit- soms- altijd)

45. De leerling krijgt in ons bedrijf de mogelijkheid om zelfstandig klanten te woord te staan tijdens de eindbeoordeling.	37. De leerling krijgt in ons bedrijf de mogelijkheid om zelfstandig klanten te woord te staan tijdens de eindbeoordeling.
46. Onze merkspecifieke instructies zijn belangrijker dan de instructies van school.	38. Onze merkspecifieke instructies zijn belangrijker dan de instructies van school.
47. Kwaliteitsprocedures van mijn bedrijf gaan voor schoolse procedures.	39. Kwaliteitsprocedures van mijn bedrijf gaan voor schoolse procedures.
48. De leerling krijgt tijdens de eindbeoordeling gelegenheid om samen te werken met collega's.	40. De leerling krijgt tijdens de eindbeoordeling gelegenheid om samen te werken met collega's.
49. De leerling krijgt tijdens de eindbeoordeling gelegenheid om af te stemmen met de leidinggevende.	41. De leerling krijgt tijdens de eindbeoordeling gelegenheid om af te stemmen met de leidinggevende.
50. De leerling mag in ons bedrijf zelfstandig gebruik maken van alle relevante computersystemen (voor ICT, facturatie, klantgegevens, etc).	42. De leerling mag in ons bedrijf zelfstandig gebruik maken van alle relevante computersystemen (voor ICT, facturatie, klantgegevens, etc).
51. De leerling mag tijdens de eindbeoordeling alle taken/werkzaamheden zelfstandig uitvoeren zonder dat wij ingrijpen.	43. De leerling mag tijdens de eindbeoordeling alle taken/werkzaamheden zelfstandig uitvoeren zonder dat wij ingrijpen.

Communicatie en voorlichting

Vraag 52 of 44 Hoe wilt u door de school geïnformeerd worden over de nieuwe wijze van beoordelen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- A. schriftelijk
- B. mondeling,
- C. via de adviseurs van het kenniscentrum,
- D. met een groep praktijkopleiders tegelijk,
- E. via schriftelijke info over instrumenten en alleen procedure en wat bedrijf moet regelen
- F. via trainingen voor de praktijkopleider
- G. via de leermeesterbijeenkomsten
- H. anders namelijk.....

Vraag 53 of 45 Hoe vaak wilt u contact met de school per jaar per leerling?

Tot slot...

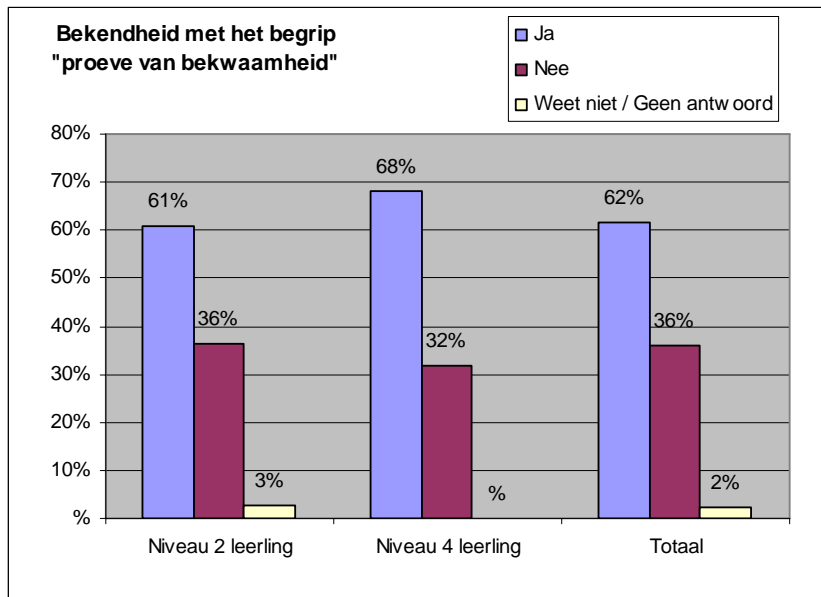
Vraag 55 of 46 Heeft u nog aanvullingen, vragen of opmerkingen naar aanleiding van deze enquête?

**Hartelijk dank voor uw tijd. De resultaten van dit onderzoek kunt u lezen in publicaties.
Prettige dag verder. Tot ziens.**

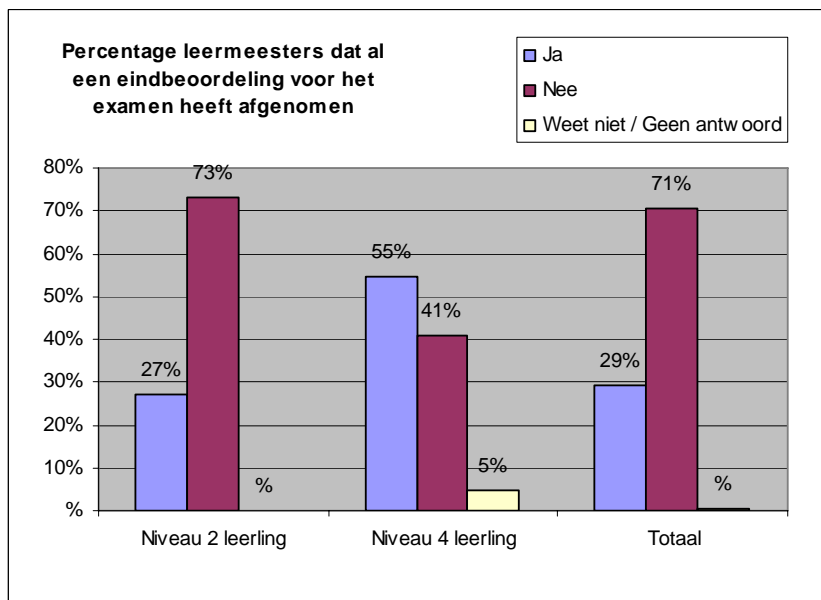
Bijlage 2 Figuren met betrekking tot de verschillen tussen niveau 2- en niveau 4-leerlingen

Aanvullend in het onderzoek is gekeken naar de verschillen tussen het beoordelen en de verwachtingen ten aanzien van de niveau 2-leerlingen en de niveau-4 leerlingen. NB: het aantal bedrijven met alléén een niveau-4 leerling (n=22) is dusdanig laag dat deze resultaten moeten worden gezien als een indicatie. De cijfers voor de niveau-2 leerlingen (n=267) kunnen als meer representatief worden beschouwd.

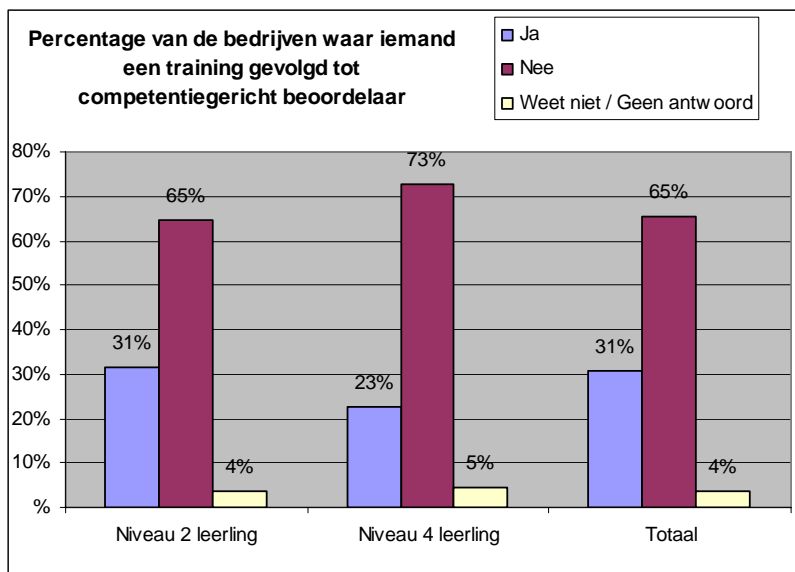
Er zijn een aantal verschillen gevonden die kort worden toegelicht.

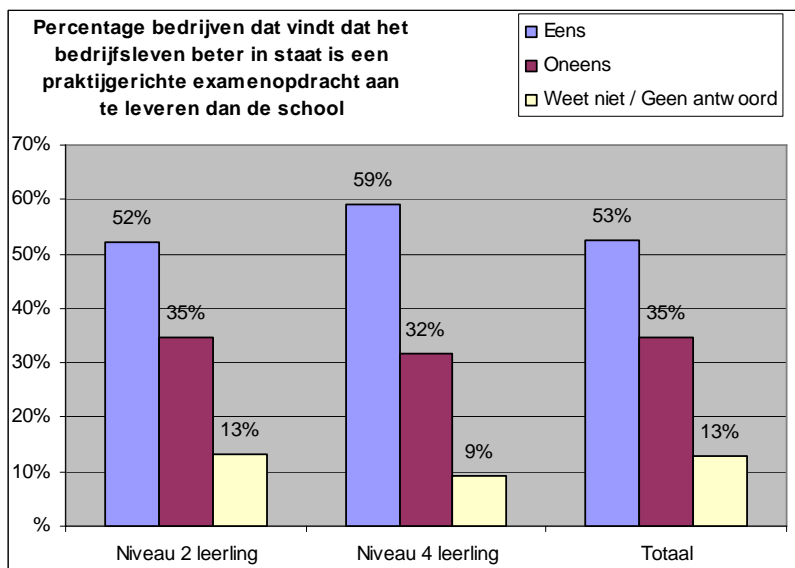
Hier zien we nauwelijks verschil.

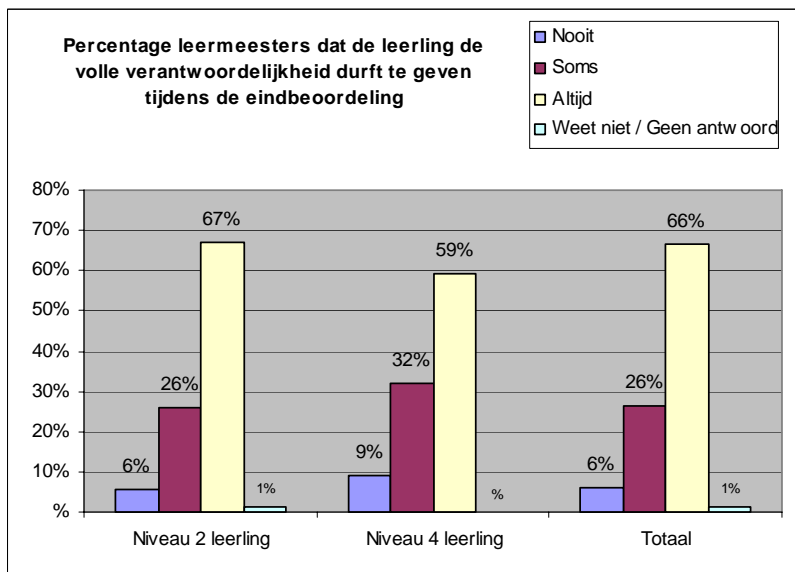
Het percentage leermeesters dat al eens een eindbeoordeling heeft afgenomen, is hoger in een bedrijf waar alleen niveau 4 leerlingen werken.

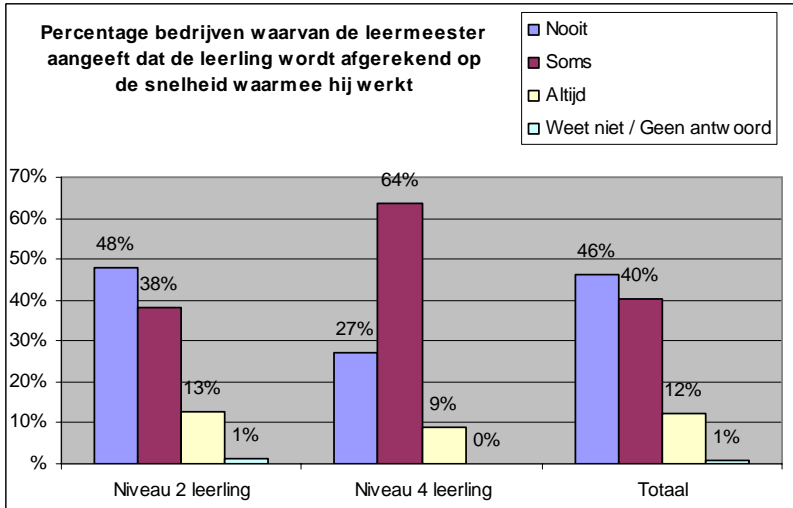
Het percentage bedrijven waar iemand een training heeft gevolgd tot competentiegericht beoordelaar is iets hoger in de bedrijven waar alleen niveau 2 leerlingen werken.

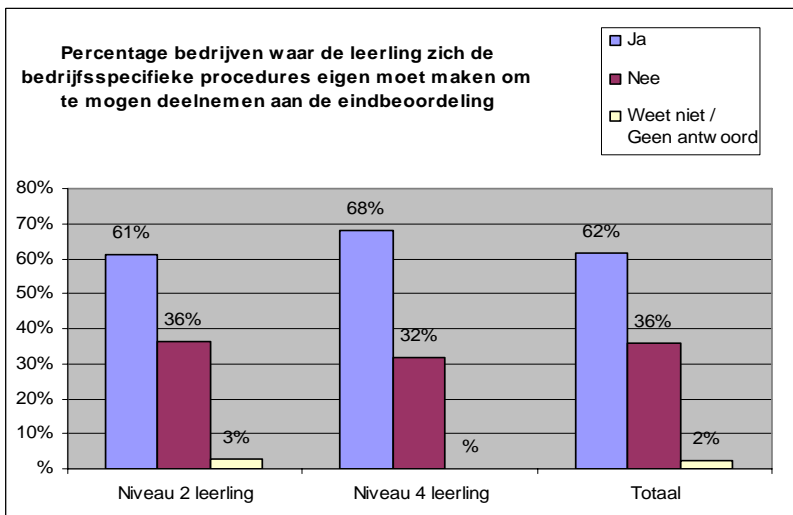
Geen grote verschillen.

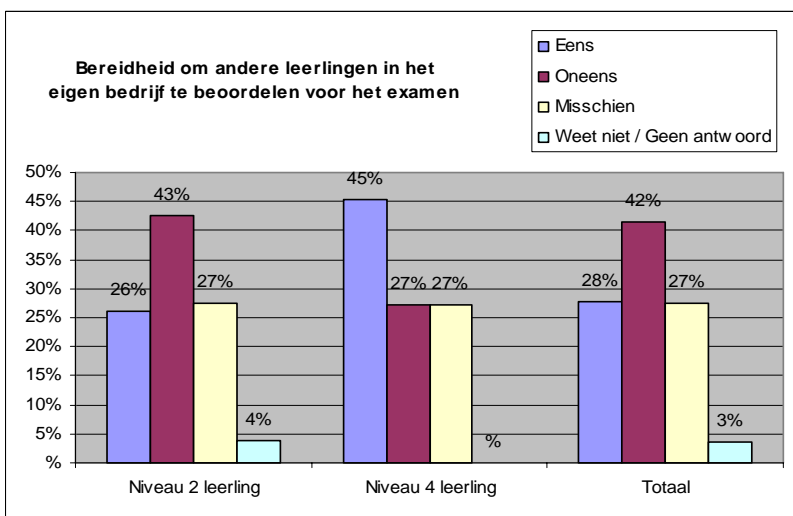
Leermeesters in bedrijven waar niveau 2 leerlingen werken durven iets vaker de volle verantwoordelijkheid te geven aan de leerling.

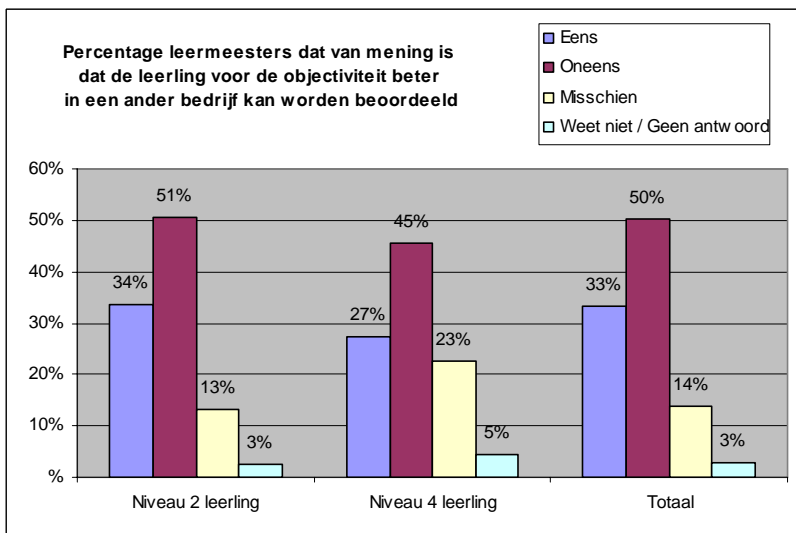
In bedrijven waar alleen niveau 2 leerlingen werken wordt de leerling minder vaak afgerekend op de snelheid waarmee hij werkt.

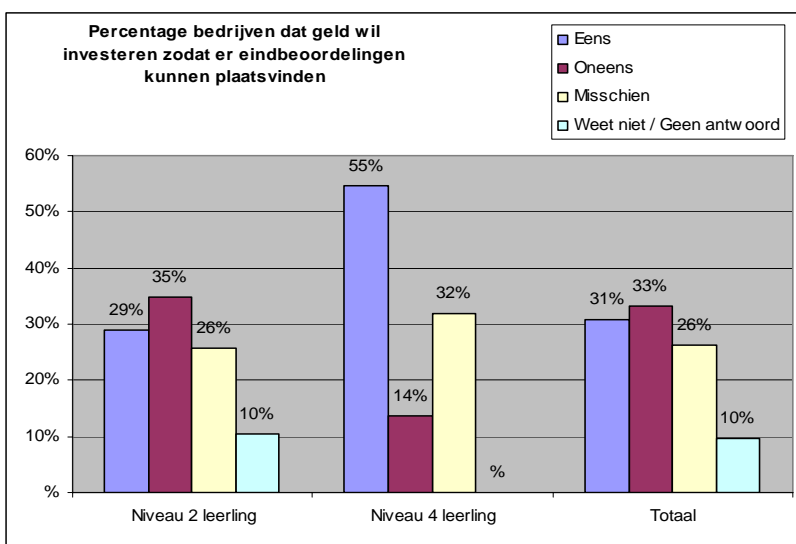
Geen grote verschillen.

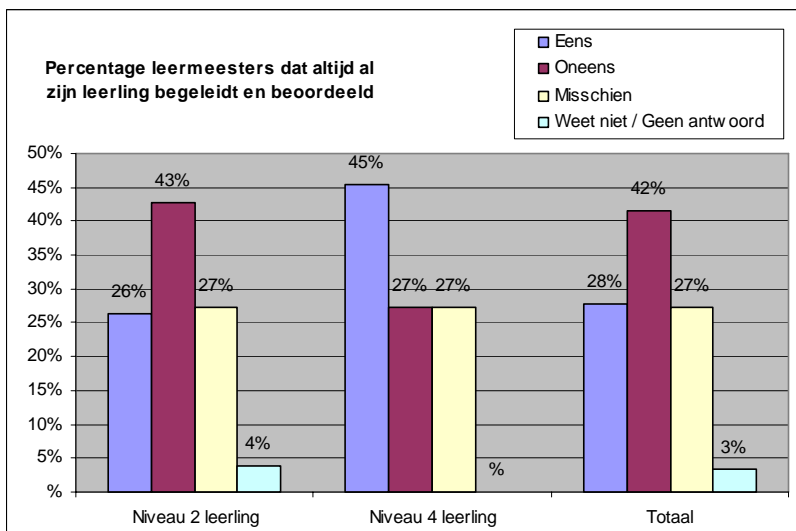
Ongeveer de helft van de leermeesters in bedrijven waar alleen niveau 2 leerlingen werken zijn niet bereid om andere leerlingen te beoordelen in het eigen bedrijf, een kwart is hier wel toe bereid. Bij bedrijven waar alleen niveau 4 leerlingen werken is dit andersom.

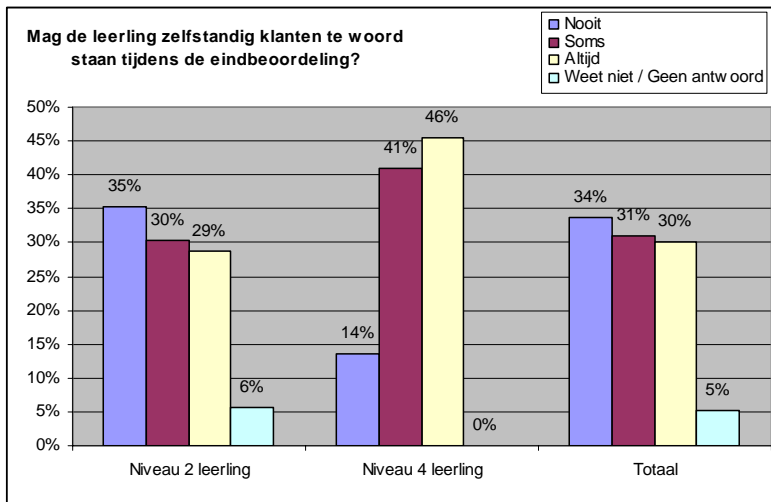
De leermeesters uit bedrijven waar alleen niveau 4 leerlingen werken zijn minder uitgesproken deze stelling.

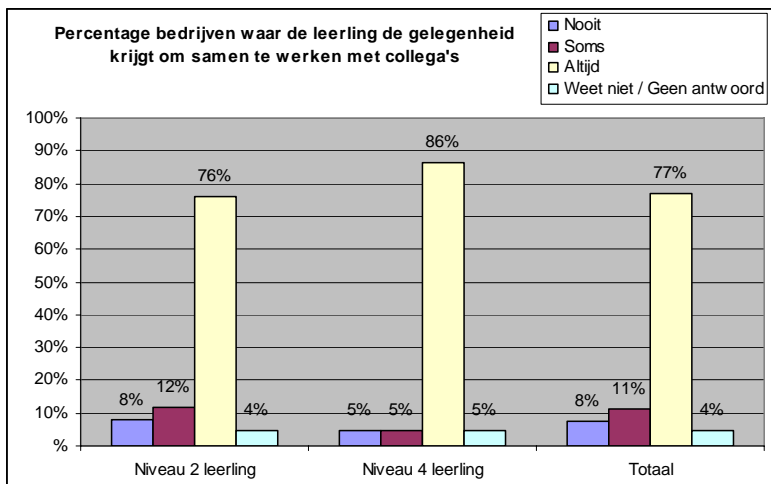
Bedrijven waar alleen niveau 4 leerlingen werken zijn, volgens de leermeesters bijna 2 keer zo vaak bereid te investeren zodat er eindbeoordelingen kunnen plaatsvinden.

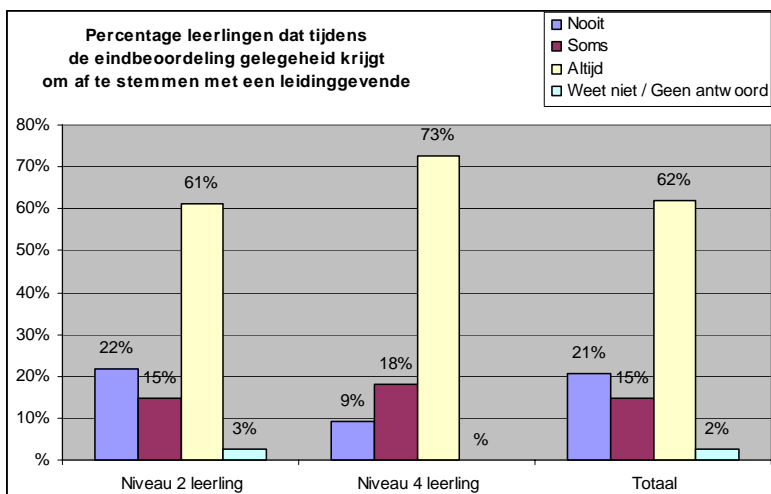
Op de stelling: ik begeleid en beoordeel mijn leerling altijd al, antwoorden bijna twee keer zoveel leermeesters positief uit bedrijven waar alleen niveau 4 leerlingen werken.

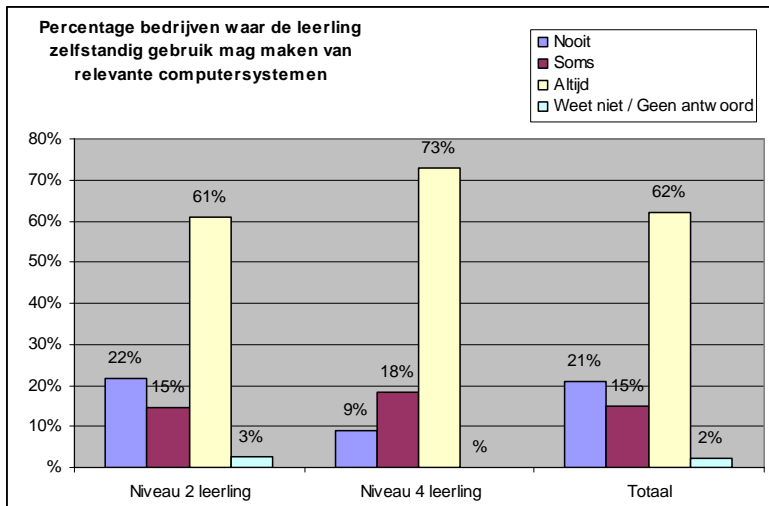
Niveau 4 leerlingen mogen vaker klanten te woord staan dan niveau 2 leerlingen

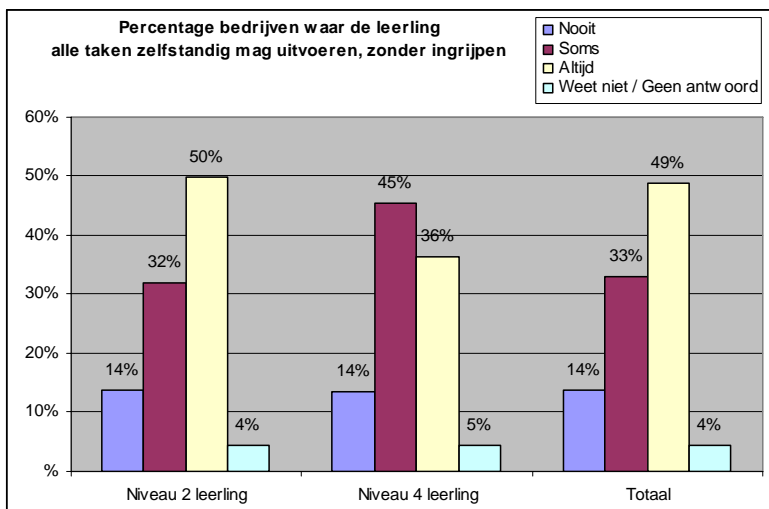
Geen grote verschillen.

Niveau 4 leerlingen krijgen meer de gelegenheid om af te stemmen met een leidinggevende

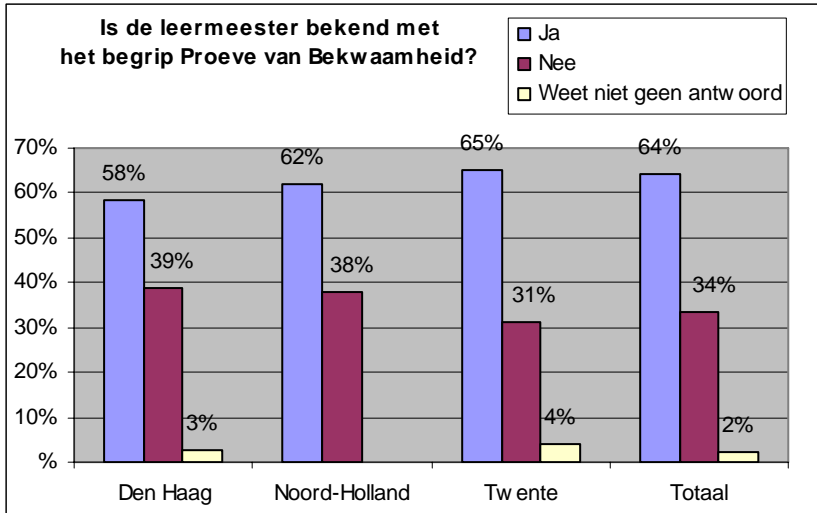

Niveau 4 leerlingen mogen vaker zelfstandig gebruik maken van relevante computersystemen.

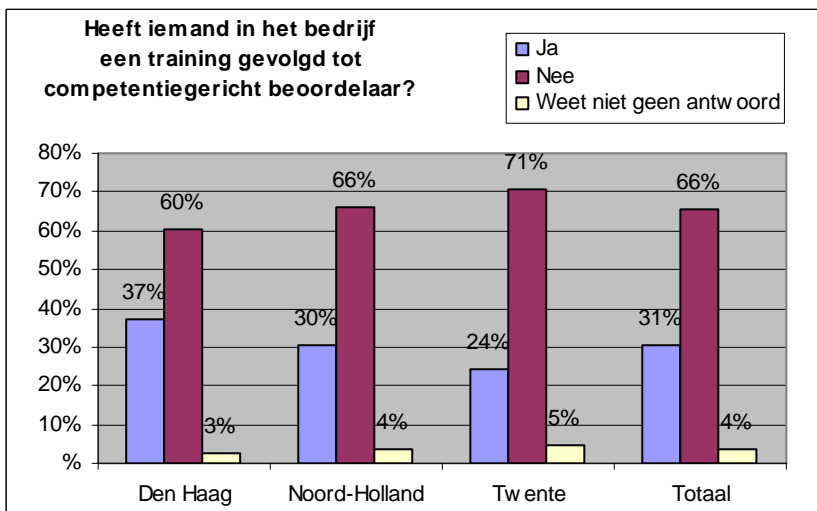

Niveau 2 leerlingen worden meer vrij gelaten in het uitvoeren van hun opdrachten

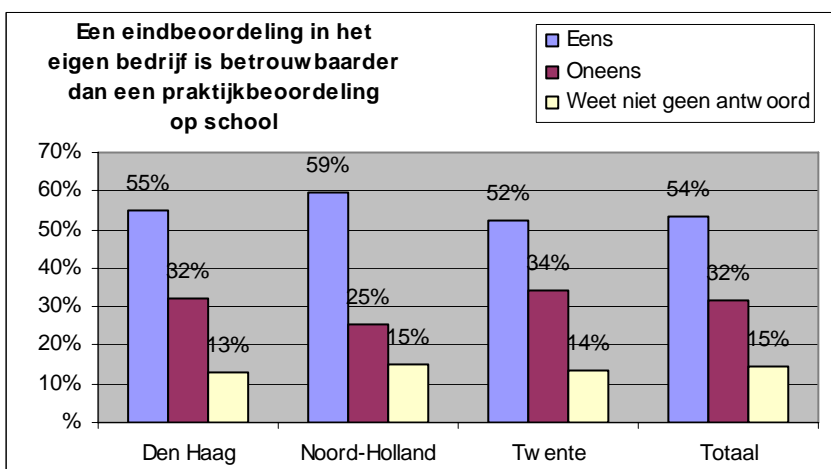
Bijlage 3 Figuren met betrekking tot de verschillen tussen de regio's

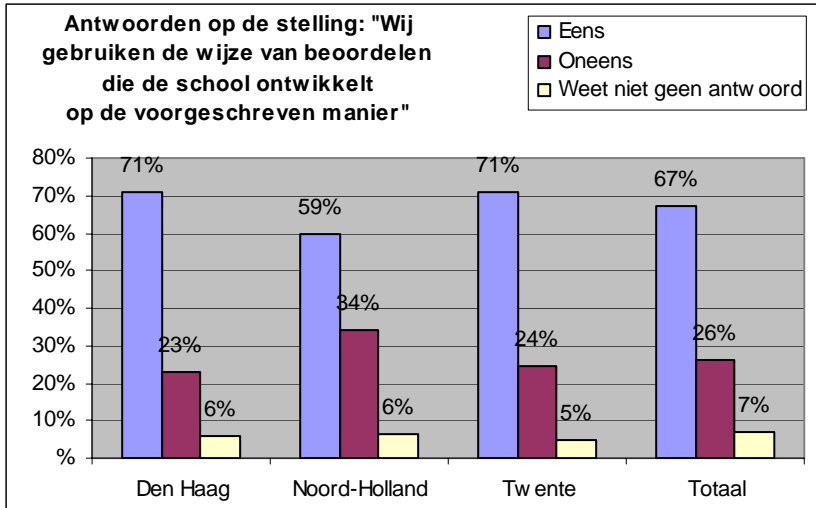
Geen grote verschillen.

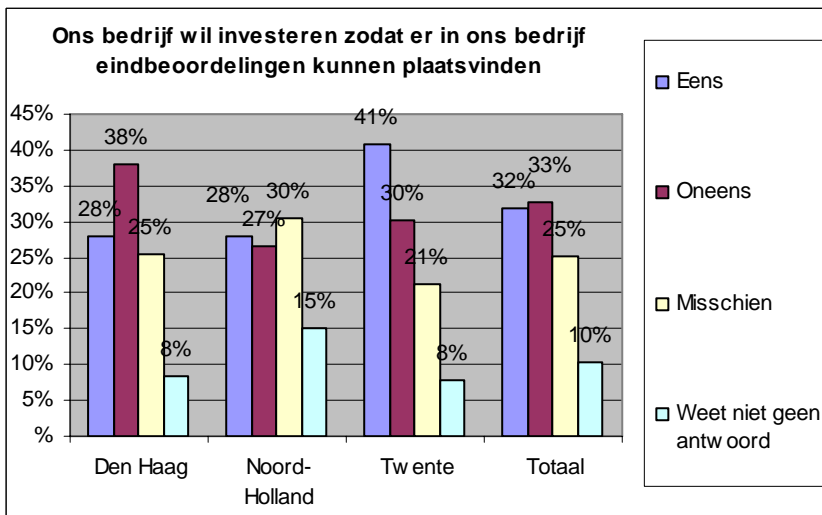
In de regio Twente is het percentage bedrijven waar iemand een training heeft gevolgd hoger dan in de andere twee regio's.

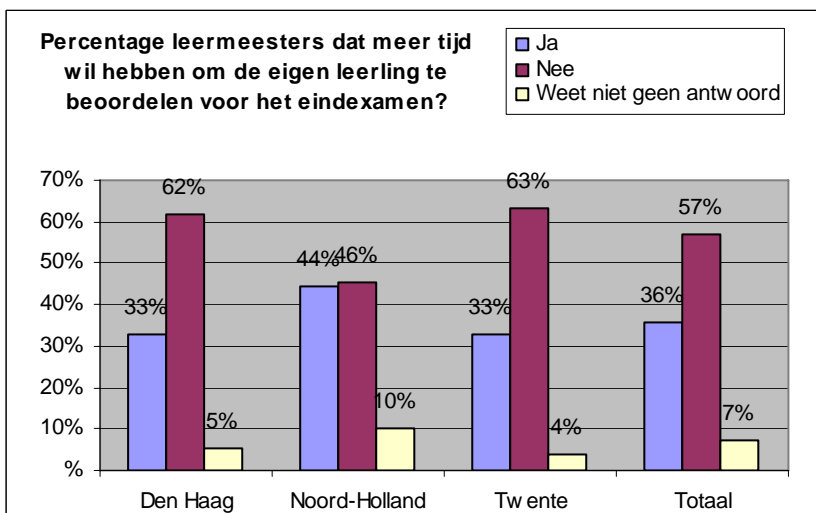
De regio Noord-Holland is het meest eens met deze stelling.

De regio Noord-Holland gebruikt de wijze van beoordelen die de school heeft ontwikkelt het minst op de voorgeschreven manier.

In de regio Den Haag is de bereidheid tot investeren het laagst. In Twente het hoogst.

In de regio Noord-Holland willen meer leermeesters extra tijd dan in de andere twee regio's.

Hoe willen de leermeesters geïnformeerd worden (door de scholen) over de nieuwe wijze van beoordelen?		Den Haag	Noord-Holland	Twente	Totaal
Schriftelijk	N	66	41	65	199
	%	55,9%	51,9%	63,1%	58,2%
Via de leermeesterbijeenkomsten	N	38	43	35	125
	%	32,2%	54,4%	34,0%	36,5%
Mondeling	N	34	15	21	83
	%	28,8%	19,0%	20,4%	24,3%
Via schriftelijke info over instrumenten en alleen procedure	N	13	6	12	38
	%	11,0%	7,6%	11,7%	11,1%
Via de adviseurs van het kenniscentrum	N	15	10	5	33
	%	12,7%	12,7%	4,9%	9,6%
Met een groep praktijkopleiders tegelijk	N	2	1	4	11
	%	1,7%	1,3%	3,9%	3,2%
Via trainingen voor de praktijkopleider	N	7	5	7	24
	%	5,9%	6,3%	6,8%	7,0%
Anders, namelijk	N	12	5	9	30
	%	10,2%	6,3%	8,7%	8,8%
Weet niet/ geen antwoord	N	4	3	4	12
	%	3,4%	3,8%	3,9%	3,5%

Bijlage 4 Samenstelling stuurgroep en projectgroep

Stuurgroep

Els van der Veer,	Projectleider/ Hoofd Projectbureau, Nova college
Herman Labee,	Opleidingsmanager, Nova College
Erik Stein,	Opleidingsmanager, Martin Schilder
Rini Romme,	Beleidsadviseur, MBO 2010
Jim Schouten,	Manager IBKI, Innovam
Jacqueline Koster,	Projectleider, Innovam Consult
Willem Sander van Dalfsen,	Onderzoeker, Innovam Consult

Projectgroep

Thijs de Smet,	Nova College
Fred van Etteger,	ROC Mondriaan
Arien Reyngoudt,	Albeda College
Henk Huuskes,	ROC van Twente